

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Lucie Kmentová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Letopisy Narnie z pohledu religionistiky

Lucie Kmentová

Bakalářská práce

2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Kmentová**
Osobní číslo: **H15210**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Název tématu: **Letopisy Narnie z pohledu religionistiky**
Zadávací katedra: **Katedra religionistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se bude zabývat dílem literárního historika, spisovatele a křesťanského myslitele C. S. Lewise, Lewisovým chápáním lidské religiozity a teologickými, filosofickými či religionistickými koncepty, které tohoto autora ovlivnily. K religionistickému rozboru si zvolí Lewisův sedmidílný "dětský" román "Letopisy Narnie", přičemž ji budou zajímat i příčiny mimořádné úspěšnosti tohoto díla s výrazně náboženským poselstvím v "sekulární" společnosti. Rozebere náboženskou dimenzi "Letopisů Narnie" v kontextu Lewisova myšlení, v rámci žánru fantasy a ve vztahu k postmoderní religiozitě. Pokusí se "rozklíčovat" jak křesťanský, tak i mytologický a astrologický rozměr tohoto díla a dotkne se i otázky vzájemné (ne)slučitelnosti různých v něm obsažených náboženských motivů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Vít Machálek, Ph.D.**
Katedra religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- BAEHR, Theodore: Narnia Beckons. C. S. Lewis's The Lion, the Witch, and the Wardrobe ? and Beyond. Nashville: B&H Publishing Group, 2005.
- FORD, Paul: Companion to Narnia. San Francisco: Harper and Collins, 2005.
- FRESHWATER, Mark: C. S. Lewis and the Truth of Myth. Lanham: University Press of America, 1988.
- GULISANO, Paolo: C. S. Lewis. Ve světě fantasy a evangelia. Praha: Paulínky, 2016.
- HÁJEK, Matěj: Pojetí imaginace u Owena Barfielda a C. S. Lewise. Praha: Dingir, 2013.
- HOOPER, Walter (ed.): C. S. Lewis. A Companion and Guide. London: Harper and Collins, 1996.
- HOŠEK, Pavel:
- Cesta do středu skutečnosti. Směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise. Brno: CDK, 2014.
 - C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda. Praha: Návrat domů, 2004.
 - Kouzlo vyprávění. Proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C. S. Lewise. Praha: Návrat domů, 2013.
- KILBY, Clide: The Christian World of C. S. Lewis. Grand Rapids: Eerdmans, 1964.
- LEWIS, Clive Staples:
- Experiment in Criticism. Cambridge: Cambridge University Press, 1961.
 - Selected Literary Essays. Ed. Walter Hooper. Cambridge: Cambridge University Press, 1969.
 - The Chronicles of Narnia. Complete 7-Book Collection. San Francisco: Harper and Collins, 2004.
- LINDSKOOG, Kathryn: The Lion of Juda in Never-never Land. Grand Rapids: Eerdmans, 1979.
- MILLS, David (ed.): The Pilgrim's Guide. C. S. Lewis and the Art of Witness. Grand Rapids: Eerdmans, 1999.
- MONTGOMERY, John Warwick (ed.): Myth, Allegory and Gospel in the Writings of C. S. Lewis, J. R. R. Tolkien and Ch. Williams. Minneapolis: Bethany Fellowship, 1974.
- MURRAYOVÁ-STONEOVÁ, Elaine: Tvůrce Narnie C. S. Lewis. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013.
- PAYNEOVÁ, Leanne: Skutečný a Přítomný. Myšlenkový svět C. S. Lewise. Praha: Návrat domů, 2006.
- SAMMONS, Martha C.: A Guide through Narnia. Vancouver: Regent College Publishing, 2004.
- SCHAKEL, Peter J.: Reading with the Heart. The Way into Narnia. Grand Rapids: Eerdmans, 1980.
- SCHAKEL, Peter J. (ed.): The Longing for a Form. Essays on the Fiction of C. S. Lewis. Ohio: Kent State University Press, 1977.
- SMITH, Robert Houston: Patches of Godlight, the Pattern of Thought of C. S. Lewis. Athens: University of Georgia Press, 1981.
- WARD, Michael: Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- WILLIAMS, Rowan: The Lion's World. A Journey into the Heart of Narnia. London: SPCK, 2012.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. 6. 2018

Lucie Kmentová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce doc. Vítu Machálkovi, Th.D. Dr. za odborné vedení mé bakalářské práce, důležité připomínky a reference, které mi pomohly tuto kvalifikační práci dokončit. Za cenné reference bych ráda poděkovala i Mgr. Štěpánu Lisému, M.A., Th.D. Zároveň bych za podporu a trpělivost chtěla poděkovat svým blízkým.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na osobu C. S. Lewise. Budu se věnovat jeho životu a náboženským i myšlenkovým konceptům, které tohoto autora ovlivnily. Rozeberu jeho sedmidílný román, *Letopisy Narnie*, po náboženské, mytologické a astrologické stránce a zároveň ukáži jakým způsobem se do nich jeho myšlenkové koncepty promítly.

KLÍČOVÁ SLOVA

Lewis, Clive Staples, *Letopisy Narnie*, náboženství, imaginace, křesťanství

TITLE

Lewis, Clive Staples, *The Chronicles of Narnia* from the Perspective of Religious Studies

ANNOTATION

This bachelor thesis focuses on C. S. Lewis. In this thesis I will mainly focus on analysing his life, including his religious and his idea concepts, which influenced his life as a whole. One of the main parts of this thesis is a religious, mythological and astrological analysis of his seven-part novel *The Chronicles of Narnia* and I will point out, how exactly were they implemented in his own works.

KEYWORDS

Lewis, Clive Staples, *The Chronicles of Narnia*, religion, imagination, Christianity

Obsah

Úvod	9
1 C. S. Lewise jeho život a dílo	12
2 Otázka žánrového zařazení <i>Letopisů Narnie</i>	17
3 Vybrané myšlenkové koncepty v pozadí <i>Letopisů Narnie</i>	20
3.1 Koncept Touhy	25
3.2 Mýtus a Velký tanec	29
4 Religionistický rozbor jednotlivých motivů v <i>Letopisech Narnie</i>	32
4.1 Židovské a starozákonné motivy	32
4.2 Křesťanské motivy.....	34
4.3 Astrologické a mytologické motivy.....	39
Závěr.....	44
Seznam použité literatury	47
Slovníky a encyklopedie.....	47
Primární	47
Sekundární literatura.....	49
Příloha	51

Úvod

Hlavním tématem mé bakalářské práce jsou sedmidílné *Letopisy Narnie* od spisovatele, literárního historika a křesťanského myslitele C. S. Lewise. Čtenáři nejrůznějšího věku mají tyto knihy stále v oblibě, podobně jako mnozí badatelé.

Z religionistického hlediska jsou *Letopisy* zajímavé pro jejich jednotlivé úrovně. Jde o pohádky pro děti, ale pokud jsou čteny pozorně, objevují se další roviny příběhu. *Letopisy* se na mnoha místech odkazují na biblický kontext, ale zároveň se můžeme setkat i s mytologickými postavami, magií a astrologií. Lewis do příběhu rovněž promítl své vlastní myšlenky a názory, ať už se týkaly jeho doby nebo šlo o jeho názory týkající se křesťanství. Zároveň si nelze ne všimnout několika málo pasáží, které mají společné body s jeho vlastním životem.

Ve své práci se proto zaměřím na Lewisův život, který je s jeho dílem neodmyslitelně spjatý, dobrým zdrojem mi byl Colin Duriez a jeho kniha *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*.¹ Pokusím se také přiblížit Lewisův myšlenkový rámec, který promítl do svých děl. A proto budu kromě odborné literatury mnohdy čerpat i z jeho beletristických a jeho dalších děl či zamyšleních (jako je *Velký rozvod nebe a pekla*,² *Bůh na lavici obžalovaných*³ nebo *K jádru křesťanství*).⁴ Metoda mé práce tedy spočívá v důkladné analýze textu, bylo důležité se seznámit nejen s Lewisovým životem, ale i některými jeho díly, která plněji rozvíjela jeho myšlenky.

Velmi často budu vycházet z knih Pavla Hoška (*Kouzlo vyprávění, C. S. Lewis mýtus, imaginace a pravda*,⁵ a hlavně *Cesta ke středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*),⁶ které představují neocenitelnou pomoc v porozumění Lewisovým myšlenkovým konceptům pevně spojeným (mimo jiné) i s

¹ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. 295 s. ISBN 978-80-87287-70-5.

² LEWIS, Clive S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2003. 94 s. ISBN 80-7255-079-9.

³ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 110 s. 978-80-7255-256-6.

⁴ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. 156 s. ISBN 80-85495-19-8.

⁵ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C. S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. 125 s. ISBN 978-80-7255-293-1.

⁶ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. *Quaestiones quodlibetales*. 152 s. ISBN 978-80-7325-347-9.

Letopisy. Má práce se však na rozdíl od Hoškových děl nebude zabývat pouze Lewisem jako takovým, ale jeho život, filozofie a další díla mi budou nápomocny k vysvětlení a k ukázání jednotlivých úrovní a Lewisových myšlenek v *Letopisech*.

Dalším důležitým dílem přibližující filozofické koncepty C. S. Lewise byla kniha *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem* od Matěje Hájka.⁷

V astrologické rovině vycházím převážně z knihy Michaela Warda, *Planet Narnia*,⁸ vzhledem k tomu, že se velmi podrobně zabýval právě touto problematikou. Byl velmi dobrým zdrojem, který *Letopisům* dodal ještě další rozměr.

A ukázal, že příběhy mohou obsahovat více než se na první pohled (a mnoho dalších pohledů) zdá. Na více rovin příběhu ukazuje i Peter Schakel a jeho *Reading with the heart: the way into Narnia*.⁹

Překlady z anglických děl jsou mojí vlastní prací. Pokud jde dílo *Pugio Fidei Adversus Mauros et Jadaeos*, čerpám z neoficiálního překladu doktora Lisého, který připojuji v příloze. Pokud jde o *Letopisy Narnie* odkazují se z větší části na český překlad. V některých případech pak upozorním na odlišnosti, které vznikly překladem.

Čerpám také z ekumenické Bible, zmiňuji však i Kralickou pro možnost srovnání.

V první kapitole uvedu Lewisův životopis, zmíním důležité životní události a jeho literární tvorbu. Nicméně vzhledem k ohromné šíři děl z jeho pera zmíním pouze ty nejdůležitější. Když v této kapitole zmiňuji díla, která vyšla v České republice, je název v originále, po kterém následuje český překlad v závorce. Dále v textu nechávám už pouze český název. Jestliže kniha přeložena nebyla, ponechávám originální název. *Letopisy Narnie* jsou v jeho životopisu zmíněny v pořadí, v jakém byly napsány, dále je budu uvádět v pořadí, které jim Lewis určil. Protože také vyšla speciální americká edice s drobnými odlišnostmi od původní anglické verze, zaměřím se na „anglickou“ (a dá se říci „oficiální“) verzi *Letopisů*.

⁷ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. 274 s. ISBN 978-80-86779-33-1.

⁸ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 347 s. ISBN 9780195313871.

⁹ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. 154 s. ISBN 0-8028-1814-5.

Druhá kapitola se věnuje tomu, jakým způsobem Lewis *Letopisy* chápal a kým se ve svém pojetí nechal ovlivnit. Zároveň i uvedu hlavní důvod, který ho vedl k jejich napsání.

Ve třetí kapitole se zabývám nejdůležitějšími autory a myšlenkovými proudy, které měly na Lewise vliv. Vzhledem k velké šíři možných zdrojů jsem byla nucena mnohé vynechat. A proto zmiňuji pouze hlavní autory a díla, která měla na Lewise vliv a která se nejvíce dají propojit s *Letopisy Narnie*. Tato otázka by jistě vydala na samostatné dílo.

V této části práce se věnuji Lewisovým základním filozofickým konceptům, které se projevují v *Letopisech Narnie*. Jeden z hlavních pojmů je „radost“ anebo spíše „touha“, která Lewise provázela celý život a kterou vkládal do svých literárních děl. S tímto pojmem souvisí i jeho pojetí imaginace a mýtu. Na Lewisovo pojetí mýtu navazuje kapitola věnovaná jeho chápání Trojice jako velkého tance. Zároveň se zabývám i prvkem, který se v *Letopisech* velmi často objevuje, totiž, že vnitřní prostory se zdají být větší uvnitř než z vnějšku. Toto pojetí je pevně spojeno s předchozími kapitolami a Lewisovým chápáním křesťanství.

Čtvrtá kapitola je věnována religionistickému rozboru *Letopisů Narnie*. Nejdříve se zabývám židovskými a starozákonními motivy, naváží Novým zákonem, křesťanskou (a asi i nejvíce diskutovanou) rovinou. Následuje astrologická a mytologická úroveň *Letopisů*. Zároveň je třeba poukázat na to, že tyto roviny od sebe nelze oddělit úplně, mnohdy jsou spolu provázané, jeden prvek může mít více významů. Křesťanské prvky navíc podle Lewise fungují na „předpokladech“, o kterých se ještě zmíním, a proto není úplně korektní říci, že to, co se nachází v *Letopisech Narnie* je totéž v Novém zákoně. V *Letopisech* se také objevuje i kritika dnešní společnosti, kterou zmiňuji rovněž.

V závěru se dotknu úspěšnosti tohoto díla a složité slučitelnosti jednotlivých rovin *Letopisů Narnie*.

1 C. S. Lewis jeho život a dílo

C. S. Lewis, nebo jak ho znali přátelé, Jack, se narodil 29. listopadu 1898 v Belfastu.¹⁰ Jako dítě velmi přilnul ke své matce a bratrovi, s otcem měl však celý život poněkud složitý vztah. S bratrem sepisovali příběhy o Boxenu, zemi, kde se zvířata chovají jako lidé (avšak od *Narnie* se liší).¹¹ Lewis také naprosto uchvátila zahrádka ve víku od sušenek, kterou mu přinesl jeho starší bratr ukázat. Sám později říká, že šlo o pocit touhy, kterou nazývá krásou nebo také Radostí.¹² Podobné pocity v něm vzbuzovala i četba knih a poezie. O Lewisovo vzdělání se starala jeho matka, a pokud jde o náboženské cítění, jeho rodiče byli irští anglikáni¹³, nicméně Lewis to příliš nezaujalo.¹⁴ K Bohu se v modlitbách obrátil ve chvíli, kdy mu na rakovinu umírala matka. Po její smrti ho otec poslal do stejné internátní školy jako jeho bratra, v domnění, že vybral dobrou školu pro své syny. Wynyard svého času musela být dobrá škola, ale v Lewisově době na ní vládla tvrdá šikana ze strany ředitele Roberta Caprona.¹⁵ Chlapci museli povinně navštěvovat bohoslužby a Lewis se ze strachu stal aktivním věřícím.¹⁶ Škola byla uzavřena a Lewis začal navštěvovat Campbell College (zde také zažil šikanu, nikoli však namířenou vyloženě proti jeho osobě)¹⁷ a poté Cherbourg House v Malvernu.¹⁸ Zde se pod vlivem hospodyně, slečny Cowieové, která měla zájem o různé duchovní tradice, začal zajímat o okultismus a křesťanskou víru na několik let s ulehčením opustil.¹⁹ Později postoupil na Malvern College, kde také panovala šikana, ale především tížádstivost a Lewis brzy začal školu nenávidět, navíc se cítil strašlivě unavený.²⁰ Otec mu nakonec zařídil

¹⁰ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 8. viz též DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 14 – 16.

¹¹ DURIEZ, Colin, ref. 10, s. 23.

¹² LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 10 – 11.

¹³ DURIEZ, Colin, ref. 10, s. 22.

¹⁴ LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 11.

¹⁵ DURIEZ, Colin, ref. 10, s. 30 – 33.

¹⁶ LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 28 – 29 viz také DURIEZ, Colin. ref. 10, s. 35.

¹⁷ LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 40.

¹⁸ DURIEZ, Colin S., ref. 10, s. 36.

¹⁹ LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 46 – 47. viz též DURIEZ, Colin, ref. 10, s. 37 – 38.

²⁰ LEWIS, Clive S., ref. 10, s. 74. viz také DURIEZ, Colin. ref. 10, s. 43.

soukromá studia u profesora Kirkpatricka (přezdívaného „Velký kritik“²¹), který Lewis bral na bohoslužby, třebaže sám byl ateista (racionalista).²²

Měsíc po vypuknutí první světové války začal Lewis studovat u Kirkpatricka. Lewis sice nesložil zkoušku z matematiky, ale i tak měl potřebné znalosti pro studia na Oxfordu, a to na University College.²³ Také se přihlásil na přípravný důstojnický kurz v Keble College²⁴, poté byl poslán do Francie.²⁵ S Edwardem Francisem Moorem uzavřel ještě před odjezdem dohodu, že se v případě smrti jednoho z nich ten druhý postará o jeho rodinu.²⁶ Protože Edward válku nepřežil, staral se Lewis až do její smrti o jeho matku a sestru Maureen. Ve válce byl Lewis zraněn a během rekonvalescence mu vyšla první sbírka básní nazvaná *Spirits in Bondage: A Cycle of Lyrics*.²⁷ Po válce exceloval Lewis ve studiích. Ve snaze dostat se na St. John's College napsal *The Promethean Fallacy in Ethics*, nicméně Lewis ve své snaze neuspěl. V této době také publikuje básně *Dymer*²⁸ a nakonec se stává dočasným tutorem na University College a následně Oxfordským tutorem na Magdalen College.²⁹ Ve snaze přiblížit studentům středověké myšlení vydává studii *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*.³⁰

Zároveň se mění Lewisův materialismus nejdříve na panteismus, poté na idealismus.³¹ Jako tutor byl nucen zpřesnit své pojetí Absolutna, takto s pomocí přátel postupně (a s jistým zděšením) dospěl k teismu³². Začal navštěvovat farní kostel, ale organizace, davy a varhanní hudba se mu nelíbila.³³ Byla to právě četba krásné literatury a rozhovory s přáteli, H. Dysonem a J. R. R. Tolkienem, co Lewis postupně přivedlo ke křesťanství.

²¹LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 97. viz také DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 48.

²²LEWIS, Clive S., ref. 21, s. 103.

²³DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 62 viz také STONE, Elaine Murray: *Tvůrce Narnie: C. S. Lewis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7915-639-6. s. 31.

²⁴DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 66. viz také STONE, Elaine Murray, ref. 23 s. 32.

²⁵DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 70.

²⁶DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 67. v *Zaskočen radostí* Lewis o této kapitole svého života zdá se záměrně mlčí LEWIS, C. S., ref. 21, s. 145.

²⁷DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 77. viz také HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 11.

²⁸DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 100.

²⁹DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 111 – 113.

³⁰DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 115 – 116. viz také HOOPER, Walter, ref. 27, s. 20.

³¹DURIEZ, Colin, ref. 21, s. 108.

³²LEWIS, Clive S., ref. 21, s. 166.

³³LEWIS, Clive S., ref. 21, s. 170.

Ale šlo o dlouhodobý proces.³⁴ Po své konverzi napsal *The Pilgrim's Regress (Poutníkův návrat: Alegorická obhajoba křesťanství, rozumu a romantismu)*³⁵. Lewis působil v několika literárních klubech, nejznámější byli Inklingové.³⁶

Lewis před skupinou The Inklings patřil do skupiny Coalbiters a do Sokratovského klubu. Sokratovský klub byl směsicí ateistů, agnostiků a křesťanů, kteří spolu vedli diskuze. Členové Coalbiters (jde o pojmenování lidí, kteří kvůli chladu sedí tak blízko u ohně, že jedí uhlí) se scházeli kvůli islandským ságám, které četli v originále.³⁷ Jméno skupiny „The Inklings“, která je s Lewisovým životem neodmyslitelně spojena, je podle rozlitého inkoustu kompozice a také podle záblesku myšlenky či vzdálené skutečnosti. Lewis s Tolkienem se scházeli kvůli četbě již dříve³⁸ a patřili mezi nejméně plodnější z Inklingů.³⁹

Lewis pracoval také na *The Allegory of Love* zaměřené na dvorskou lásku ve středověku a vydal dvě básně *The Queen of Drum* a *The Nameless Isle*.⁴⁰

Když začala druhá světová válka, byl již úspěšným badatelem a spisovatelem. Lewis v té době už nespadal pod brannou povinnost, ale působil v jednotce místních dobrovolníků⁴¹. Kvůli válce do svého domu přijal i několik dětí, a tak vznikly první náměty, jednotlivé scény k *Narnii*.⁴² Lewis v této době začal psát o křesťanství jiným stylem, přes fikci a symbol. Tolkienovi se však jeho tvorba příliš nelíbila, protestoval proti postavě „Father Christmas“ a použití pohanských prvků v jedné knize.⁴³ Další čtenář, L. R. Green však Lewise povzbudil v psaní (třebaže rovněž nesouhlasil s touto postavou). Jednotlivé příběhy *Letopisů Narnie*, ale vznikaly postupně.⁴⁴

³⁴ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 132.

³⁵ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 252.

³⁶ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 149. viz též STONE, Elaine Murray. *Tvůrce Narnie: C. S. Lewis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7915-639-6. s. 48.

³⁷ MURRAYOVÁ-STONEOVÁ, Elaine. *Tvůrce Narnie C. S. Lewis*, s. 48.

³⁸ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 154 – 155.

³⁹ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 168.

⁴⁰ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 158 – 159.

⁴¹ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 199.

⁴² DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 197. viz také STONE, Elaine Murray, ref. 36, s. 53 – 54.

⁴³ WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia*. London: SPCK, 2012. ISBN 978-0-281-06895-1. s. 1 – 2.

⁴⁴ DURIEZ, Colin, ref. 34, s. 54.

Lewisovi v této době vycházejí díla jako *Learning in Wartime*⁴⁵, *Out of the Silent (Návštěvníci z Mlčící planety)*, *Perelandra*, *That Hideous Strength (Ta obludná síla)* a také *The Problem of Pain (Problém bolesti)*.⁴⁶ Mezi další, která publikoval, patří i *The Screwtape Letters (Rady zkušeného ďábla)*, *The Great Divorce (Velký rozvod nebe a pekla)* a *Miracles (Zázraky)*.⁴⁷ Vydávají se první díly *Letopisů Narnie*, nikoli však v pořadí, v jakém je nyní známe z knihovny. První byla kniha *The Lion, the Witch and the Wardrobe (Lev, čarodějnice a skříň)*, následoval *Prince Caspian (Princ Kaspian)* a *Voyage of the Dawn Treader (Plavba Jitřního poutníka)*.

Lewis byl také požádán, aby promluvil k vojákům RAF o křesťanské víře. Nauku musel zjednodušit, ale slavil úspěch, na který navázalo několik hovorů o křesťanství do rádia BBC a Lewisova popularita stoupla.⁴⁸ Tyto hovory také vyjdou v tištěné verzi jako kniha *Mere Christianity (K jádru křesťanství)*.⁴⁹ Lewisovi vyšla také další kniha o *Narnii*, *The Silver Chair (Stříbrná židle)* a odborné publikace jako *English Literature in the Sixteenth Century: Excluding Drama* a *Oxford History of English Literature*.⁵⁰

Mezi záplavou dopisů, které Lewis pravidelně dostával, se objevil jeden od Helen Joy Davidmanové Greshamové, která ho žádala o radu.⁵¹ Nejdříve šlo jen o korespondenci, pak Joy navštívila Anglii a o něco později se tam se syny přestěhovala. Aby jí Lewis zajistil občanství, oženil se s ní, zpočátku šlo jen o formalitu, o které nikdo nevěděl a která Joy umožnila zůstat v zemi.⁵² Joy vnesla do Lewisova života radost, pomáhala mu s domácností a korespondencí, byla mu i inspirací. Lewis v té době publikuje *Surprised by Joy: The Shape of My Early Life (Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života)* a *Till We Have Faces (Dokud nemáme tvář)*. Vychází také *The Magician's Nephew (Čarodějův synovec)* a *The Last Battle (Poslední bitva)*.

⁴⁵ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 188 – 189.

⁴⁶ DURIEZ, Colin, ref. 45, s. 194.

⁴⁷ DURIEZ, Colin, ref. 45, s. 147.

⁴⁸ DURIEZ, Colin, ref. 45, s. 200 – 201 viz také BAEHR, Theodore. a James, BAEHR. *Narnia beckons: C. S. Lewis's The lion, the witch, and the wardrobe and beyond*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers, 2005. ISBN 978-0-8054-4042-3. s. 20.

⁴⁹ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 4

⁵⁰ DURIEZ, Colin, ref. 45, s. 208.

⁵¹ STONE, Elaine Murray. *Tvůrce Narnie: C. S. Lewis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7915-639-6. s. 59.

⁵² STONE, Elaine Murray, ref. 51, s. 73.

Po řadu let Lewis působil na Oxfordu, ale z různých důvodů nikdy nezískal profesuru. Stačilo pár poznámek jeho přátel na správných místech a Cambridge vypsal místo přímo pro Lewise.⁵³ Lewis vydává *Studies in Words, An Experiment in Criticism, Selected Literary Essays a Spencer's Images of Life*.⁵⁴

Pak však Joy onemocněla rakovinou a Lewis si přál církevní sňatek. Nicméně anglikánští duchovní neoddávají rozvedené a Joy byla rozvedená. Nakonec však její první sňatek nebyl uznán za platný a konal se církevní obřad.⁵⁵ V této době Lewis vydává *Reflections on the Psalms (Úvahy nad žalmy)*. Zdálo se, že se Joy vyléčí, nemoci ale nakonec podlehla.⁵⁶ Lewis její smrt nikdy nepřekonal.⁵⁷ Přesto dál psal a působil v Cambridge. Vychází *Four loves (Čtyři lásky)* kde se Lewis zabývá náklonností, přátelstvím, erótem a křesťanskou láskou. Lewis vydává *An Experiment in Criticism* a pod pseudonymem publikuje *A Grief Observed (Svědectví o zármutku)*. Zemřel ve stejný den, kdy umírá J. K. Kennedy, tedy 22. listopadu 1963. Po Lewisově smrti vychází *Prayers: Letters to Malcolm (Dopisy Malcolmovi)*.⁵⁸

⁵³ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 228 – 229. viz také STONE, Elaine Murray. *Tvůrce Narnie: C. S. Lewis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7915-639-6. s. 72 – 73.

⁵⁴DURIEZ, Colin, ref. 53, s. 229.

⁵⁵TONE, Elaine Murray, ref. 53, s. 76.

⁵⁶ STONE, Elaine Murray, ref. 53, s. 84. viz též DURIEZ, Colin, ref. 53, s. 236 – 237.

⁵⁷ DURIEZ, Colin, ref. 53, s. 241.

⁵⁸ DURIEZ, Colin, ref. 53, s. 255.

2 Otázka žánrového zařazení *Letopisů Narnie*

Letopisy Narnie bývají řazeny pod pojem fantasy. Tento pojem je ve výkladovém slovníku vysvětlen jako „žánr literatury, filmu apod. čerpající náměty v oblasti fantazie, neskutečna.“⁵⁹ Přesto je složité jej dále definovat vzhledem k rozostřeným hranicím s ostatními žánry. Navíc je pravděpodobné, že se terminologie žánrů v různých zemích liší. Proto budu vycházet z *Encyklopedie literatury science fiction*, která se zaměřuje na českou a anglickou jazykovou oblast. Fantasy se podle ní odehrává v imaginárních světech, často jsou zde projevy magie nebo nadpřirozené úkazy. Tento žánr se dokonce dá i dělit na další (již specifická) odvětví.⁶⁰ Lewis sám však o *Letopisech Narnie* mluví spíše jako o pohádkách.⁶¹ Spíše se zaměřím na tento pojem, především jak jej chápal Lewis sám.

Čtení pohádek Lewis nepovažoval za nic dětinského. Souhlasil s tím, že dospívající odmítají pohádky, to podle něj k vývoji patří. Ale dospělí by se už neměli stydět za jejich čtení. Přidat k pohádkám další literaturu je dospívání, zatímco jejich výměna je pouze změnou.⁶² Lewis odkazoval na Tolkiena, který rovněž nesouhlasil s tím, že pohádky jsou pouze pro děti.⁶³ Oba se tedy shodli v tom, že je chyba psát pohádky vyloženě určené pro děti. Podle Lewise je růstem postupné přidávání, totiž k pohádkám se přidá další literatura, zatímco výměna pohádek za jiný žánr literatury je pouhou změnou.⁶⁴ Možnou kritiku toho, že děti nečtou pohádky, je vidět na Eustacovi v knize *Plavba Jitřního poutníka* a Zuzaně v *Poslední bitvě*. Eustace hodně četl encyklopedie a nejspíše věděl hodně o lodích a vlcích, ale nikdy nečetl nic, co by mu mohlo být prospěšné právě ve

⁵⁹ KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. s. ISBN 978-80-200-1351-4. s. 233.

⁶⁰ ADAMOVIČ, Ivan, Ondřej NEFF a kol. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995. ISBN 80-85364-57-3. s. 29.

⁶¹ V eseji „Sometimes fairy stories may say best what’s to be said“ je řečeno: „Let me now apply this to my own fairy tales... Everything began with images...“ Následně v eseji „It All began with a Picture...“ Lewis říká: „All seven of my Narnia books, and my three science fiction books, began with seeing pictures in my head.“ LEWIS, Clive S. *Of This and Other Worlds*. London: HarperCollins, 2000. ISBN 0 00 628142 7. s. 58. a 64.

⁶² LEWIS, Clive S. Lewis, ref. 61, s. 47.

⁶³ TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. ISBN 80-85643-05-7. s. 143 – 144.

⁶⁴ LEWIS, Clive S. Lewis, ref. 61, s. 46.

světě jako je *Narnie*.⁶⁵ Zuzana si pro změnu přála vyrůst, ale pak odmítla vrátit se zpět a *Narnii* popřela jako pouhou dětskou fantazii.⁶⁶

Lewis přiznal, že si myslí, že jisté příběhy paralyzovaly jeho víru v dětství. Pokud jde o Boha, měl ho cítit, ale právě to, že měl, představovalo povinnost. A povinnost zmrazila jeho víru. Na druhou stranu také viděl možnost převést příběhy do imaginativního světa a tímto způsobem najít jejich podstatu. Mytologie a fantazie jsou podle něj dostupné pro určité čtenáře v každém věku. Přesto se však bránil nařčení, že by jeho úmyslem bylo předat základní křesťanské pravdy v hávu pohádky. Zapisoval nejdříve jednotlivé obrázky, ze kterých pak vytvořil příběh.⁶⁷ Nicméně s tímto tvrzením například Ward nesouhlasí, podle něj Lewis od začátku plánoval napsat sedm knih. Lze mezi nimi najít skrytý význam, který se táhne přes všechny díly *Letopisů Narnie*.⁶⁸

Lewis určil tři možné způsoby psaní pro děti. První (a podle Lewise také jediný špatný) způsob je dát dětem, co si sami přejí číst. Druhým způsobem je mít nějaké dítě, pro které budete psát příběh a poslední možnost je psát o tom, co jste sami měli v dětství rádi a stále máte (například z toho důvodu Lewis v *Letopisech* často zmiňuje jídlo). Lewis vycházel z poslední možnosti a pohádku chápal jako ideální uměleckou formu, pro to, co chce autor říci.⁶⁹ Pohádky jeho pojetí mohou být dětem prospěšné, pomohou jim dospět,⁷⁰ ale zároveň je potřeba, aby pohádka obsahovala vše. Lewis protestoval proti tomu, že by pohádky neměli obsahovat bolest nebo násilí, vidí to jako vyhýbání se skutečnosti. Zároveň ale také souhlasí s tím, že by v příbězích nemělo být nic, co nelze překonat obyčejnou odvahou. Pohádka by podle něj měla obsahovat jistou morálku a spravedlnost, všichni darebáci by měli být ke konci knihy potrestáni.⁷¹

⁶⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 99.

⁶⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 165 – 166.

⁶⁷ LEWIS, Clive S. *Of This and Other Worlds*. London: HarperCollins, 2000. ISBN 0 00 628142 7. s. 58 – 60.

⁶⁸ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 5

⁶⁹ LEWIS, Clive S., ref. 67. s. 43 – 44.

⁷⁰ LEWIS, Clive C. S., ref. 67., s. 45.

⁷¹ LEWIS, Clive S., ref. 67, s. 52.

Tolkien považoval za znak dobré pohádky náhlou milost, která popírá obecnou a konečnu porážku (dobra), a tak se stává evangeliem samým nebo jeho ozvěnou.⁷² Jak upozorňuje Hooper a Gulisano, Tolkien měl poměrně vysoké nároky a *Letopisy Narnie* mu připadaly plné nesrovnalostí.⁷³ Na některé z nich upozorňuje třeba Rowan Williams, například Kalormenci a Narniané nepotřebují tlumočnicka, třebaže jde o absolutně jiné země atd.⁷⁴

⁷² TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pohádky. Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. ISBN 80-85643-05-7. s. 174 – 177.

⁷³ HOOPER, Walter. *A Companion a Guide*, s. 402 a GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 170.

⁷⁴ WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia*. London: SPCK, 2012. ISBN 978-0-281-06895-1. s. 1 – 2. viz též LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 78.

3 Vybrané myšlenkové koncepty v pozadí *Letopisů Narnie*

Letopisy Narnie a mnohá další Lewisova díla se vyznačují zdánlivě originálními myšlenkami, které však vycházejí z mnoha různých zdrojů. Lewis je však poskládal do nečekaně jednotného celku. Nemyslím si, že je možné plně obsáhnout jeho znalosti a inspirační zdroje, proto se zaměřím na autory a myšlenkové proudy, které jsou nejčastěji zmiňovány v souvislosti s jeho osobou, případně přímo s *Letopisy*. Dobrým vodítkem, které ukáže, které autory rád četl, jsou jeho vlastní knihy. Lewis totiž často uvádí kapitoly svých knih citáty autorů, které rád četl nebo kteří jej inspirovali (například poslední kapitola knihy *Zaskočen Radostí* začíná citátem sv. Augustina),⁷⁵ nebo je přímo zmíní v knize (například v *Narnii* je to Platón). George MacDonalda Lewis dokonce určil jako průvodce hlavnímu hrdinovi v knize *Velký rozvod nebe a pekla*.⁷⁶

Podle Hoška Lewis velmi pravděpodobně vycházel z křesťansko-novoplatónské syntézy patristiky a středověku, ale je důležité poznamenat, že z těchto autorů vychází spíše intuitivně, podle toho, jak jejich zkušenost souhlasí s jeho vlastní.⁷⁷ To navazuje i na jeho pojetí pohádek, konkrétně na jeho „třetí cestu“. V té jde o to psát o tom, o čem jeho samotného baví psát, a s trochou štěstí se ten příběh bude dětem líbit.⁷⁸

Díky svému učiteli Kirkpatrickovi se dostal k mnoha antickým autorům, mezi nimiž nechyběli básníci, řečníci a politici. V *Zaskočen radostí* jmenuje třeba Homéra, kterým začínal. Pokračoval například Lucretiem, Catullem, Tacitem, Herodotem a dalšími.⁷⁹

V souvislosti s Platónem bývá nejvíce zmiňováno podobenství o jeskyni, Lewis měl za to, že dnešní svět je okouzlen, očarován, jako bychom byli v pomyslné jeskyni. Právě krásná literatura a mýty nám mohou pomoci vidět skutečnost.⁸⁰ Stejně tak se toto podobenství promítlo i do *Letopisů*, když čarodějnice dětem vnucuje, že není nic jiného

⁷⁵ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 167.

⁷⁶ LEWIS, Clive S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-079-9. s. 53 – 54.

⁷⁷ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 18 – 19.

⁷⁸ LEWIS, Clive S. *Of This and Other Worlds*. London: HarperCollins, 2000. ISBN 0 00 628142 7. s. 44.

⁷⁹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 106.

⁸⁰ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 101. viz také LEWIS, Clive S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-079-9. s. 66.

než její vlastní svět. Děti nad ní vítězí díky logice bludičky, raději zůstanou u neskutečného světa, který je krásnější, a v jistém smyslu tedy i skutečnější, než ten její.⁸¹ Velmi podobné je to i v *Poslední bitvě*, kdy aslanova země je skutečnější než náš svět, který je nazván „Zemí stínů“. Zde se projevuje nejen vliv platonismu, ale i svatého Augustina. A to v podobě touhy po skutečném domově (zmněné aslanově zemi), ke které se ještě vrátím.⁸²

Lewis se nepochybně mnohdy inspiroval i u novoplatoniků. Nejčastěji je s jeho jménem spojován Plótinos, Dionýsios Areopagita, Aurelius Augustinus a také Boëthius. Velmi jasnou podobnost můžeme vidět například v jeho pojetí dobra a zla. Například u Dionýsia Areopagity najdeme myšlenky shodné s Lewisem a dále například i se svatým Augustinem. Zlo nevzniklo z Dobra a je jeho nedostatkem. Čím blíže jsme k Dobru, tím více jsme. Jsoucno pochází z Dobra, a když se mu vzdaluje, tím méně je.⁸³ Dobro můžeme poznat podle svých vlastních schopností.⁸⁴ Tyto myšlenky dále podrobněji rozebírá Pavel Hošek ve své knize *Cesta do středu skutečnosti*. A jak upozorňuje, srovnání novoplatoniků a Lewisových myšlenek je velmi zajímavé.⁸⁵ Nicméně v otázce hmoty se Lewis s novoplatónským myšlením rozchází, nezavrhuje ji, právě naopak. Podle Lewise má Bůh hmotu rád, vzhledem k tomu, že ji stvořil.⁸⁶

Schakel vidí původ *Narnie* v idealizovaném romantismu (nebo spíše idealizovaném středověku), Lewis podle něj do *Narnie* vetknul kladné hodnoty rytířství, které miloval.⁸⁷ V tomto ohledu se shoduje s tvrzením Warda, podle něj se Lewis pokusil v *Letopisech* vysvětlit mnohé aspekty středověkého života. Jako například jazyk (ke konci knihy *Lev, čarodějnice a skříň* je řečeno, že si děti, již jako dospělí, v *Narnii* osvojily trochu jiný

⁸¹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle 2.* vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 194 – 195.

⁸² WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia.* London: SPCK, 2012. ISBN 978-0-281-06895-1. s. 117.

⁸³ DIONÝSIOS, Areopagita. *O mystické teologii: O božských jménech. S komentáři Maxima vyznavače.* Praha: dybbuk, 2003. ISBN 80-903001-5-4. s. 125 – 126. viz také AUGUSTINUS, Aurelius. *O nesmrtelnosti duše.* Praha: Oikomenh, 2013. ISBN 978-80-7298-493-0. s. 51 – 53.

⁸⁴ DIONÝSIOS, Areopagita, ref. 83, s. 127.

⁸⁵ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C.S. Lewise.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 14 – 15.

⁸⁶ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství.* Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 51.

⁸⁷ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia.* Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 12. viz též WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis.* Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 88.

jazyk, než jakým mluvily v Anglii⁸⁸), šaty (které jsou pohodlné, a přesto dobře vypadají⁸⁹), politologie (v knize *Kůň a jeho chlapec* je například zmíněno, že *Narnie* je malá země a Zuzana je nepřímo nucena princem Rabadašem ke sňatku⁹⁰).⁹¹ Romantická tradice se objevuje na mnoha místech *Narnie*, proto uvedu jeden příklad. Princ Kaspian ve stejnojmenné knize vyzve svého strýce na souboj, aby zabránil zbytečnému krveprolití. Jde zde o myšlenku, boj, ale i určitou zdvořilost.⁹² Romantická tradice se protíná s křesťanskou ve *Stříbrné židli*, kdy Kaspian jako starý král umírá a Aslan jej oživí. Podle Schakela jde o myšlenku, že smrt není něco, čeho se člověk má bát nebo litovat.⁹³

Lewis vyučoval o pozdně středověkých a renesančních autorech jako třeba Eliot, Baker, Hooker nebo Dante.⁹⁴ Dlouhodobě se také věnoval středověkým a renesančním básníkům jako například Spenserovi, Shakespearovi, Miltonovi a Dantemu.⁹⁵

Ve *Stříbrné židli* se můžeme setkat s odkazem na Shakespeara, princ Rilian totiž vypadá „trochu jako Hamlet.“⁹⁶ Odkaz na Shakespearovu hru je záměrný. Lewis, před konverzí k teismu, zmiňuje v *Zaskočen radostí* možnost setkání s Bohem stejnou asi jako setkání Hamleta se Shakespearem.⁹⁷

Lewis mimo jiné četl i nejrůznější beletrii, asi nejvíce jej zaujal Gilbert Keith Chesterton, George MacDonald a Charles Williams.

Chestertonovi knihy začal Lewis číst, když byl v první světové válce na rekonvalescenci. V těchto knihách objevil „dobrotou bez moralismu“.⁹⁸ Paradox v těchto

⁸⁸ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 195 – 196.

⁸⁹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 164.

⁹⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 3: Kůň a jeho chlapec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0348-1. s. 71 – 75.

⁹¹ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 19.

⁹² SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 44.

⁹³ SCHAKEL, Peter J., ref. 92, s. 78 – 79.

⁹⁴ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfiolda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 54.

⁹⁵ WARD, Michael, ref. 91, s. 44. a 236.

⁹⁶ LEWIS, Clive S., ref. 89, s. 164.

⁹⁷ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 162.

⁹⁸ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 49.

knihách je v „nedostatku rozumu“, který ale odhaluje jed rozumu zdravého.⁹⁹ A právě Chesterton podle Lindskoogové Lewisovi nastínil mnohé z křesťanských myšlenek.¹⁰⁰

George MacDonald, spisovatel z 19. století,¹⁰¹ Lewise okouznil svými *Snilký* (v *Zaskočen radostí* Lewis dokonce mluví o „pokřtění představivosti“¹⁰²). MacDonald dokázal dobře vykreslit kladné postavy a Lewise tak utvrdil v myšlence, že čím blíže jsou lidé Dobru, tím jsou i skutečnější. Okouzlení tímto autorem bylo tak velké, že třeba Lindskoogová tvrdí, že *Letopisy* jsou psány právě jazykem MacDonalda.¹⁰³ Zároveň i díky němu Lewis došel k závěru, že imaginace je „orgán smyslu“ a rozum „orgánem pravdy“. Rozum vyhodnocuje, co mu předkládá imaginace,¹⁰⁴ a proto se navzájem potřebují.¹⁰⁵

Lidé podle Lewise vidí pouze to, co vidět mohou, špatní lidé dobro nevidí, protože si ho prostě jen nedokáží představit.¹⁰⁶ Podobně je na tom i strýc Digoryho v *Čarodějově synovci*, Aslan na počátku věku zpívá a svým zpěvem tvoří svět. Nicméně Digoryho strýc ví, že lev rozhodně zpívat nemůže, a brzy neslyší nic jiného než řev.¹⁰⁷

Charles Williams byl Lewisův přítel a také člen Inklingů. Byl podle Hoška stoupencem středověké syntézy křesťanství a platonismu. Podle Williamse výpovědi básníků a umělců vypovídají o „světe vně jeskyně.“ Williams a Lewis zastávali myšlenku, že pravda o Bohu je neredukovatelná,¹⁰⁸ antropomorfní metafory vyjádří Boha lépe. Lewis se také nechal inspirovat dílem *The Place of the Lion*.¹⁰⁹

⁹⁹ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 52.

¹⁰⁰ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 25.

¹⁰¹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 132.

¹⁰² LEWIS, Clive S., ref. 101, s. 132.

¹⁰³ LINDSKOOG, Kathryn Ann., ref. 100, s. 26 – 27.

¹⁰⁴ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 84. viz také HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 22.

¹⁰⁵ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C.S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. ISBN 978-80-7255-293-1. s. 60-61.

¹⁰⁶ HOŠEK, Pavel., ref. 105, s. 63.

¹⁰⁷ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie I: Čarodějův synovec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0344-3. s. 143.

¹⁰⁸ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 59 – 60.

¹⁰⁹ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 72 – 76.

Lewis kromě těchto autorů oslovovala severská mytologie a vášně pro ni sdílel se svým celoživotním přítelem Arthurem Greevesem.¹¹⁰

J. R. R. Tolkien byl člen Inklingů a Lewisův blízký přítel. Lewisovo přátelství s Tolkienem se odráží v *Kosmické trilogii*¹¹¹ i *Pánu Prstenů*, a to v přátelství elfa a trpaslíka, což je podle Gulisana narážka na rozdílné vyznání (Tolkien byl katolík).¹¹² Tolkien ovlivnil Lewisovo vnímání mýtu jako skutečnosti, ta prosvítá skrze příběh. Tak vyřešil Lewisovo vnitřní dilema mezi skutečností a imaginárním světem, který byl, jak se Lewisovi zdálo, skutečnější.¹¹³

Na Lewisě měl velký vliv i další člen Inklingů, Owen Barfield.¹¹⁴ Barfield představoval Lewisův anti-self, příklad „druhého přítele“. Někoho, s kým sdílíte zájmy a názory, ale zároveň se v nich rozcházíte.¹¹⁵ V rozhovorech s ním si Lewis tříbil své vlastní myšlenky.¹¹⁶ Lewis i Barfield vycházeli z Coleridgeova zpracování Kanta. Na mnoha věcech se shodli, ale rozcházeli se v pojetí imaginace.¹¹⁷ Jejich spor Lewis dokonce nazval „Velkou válkou“¹¹⁸. Lewis totiž vnímal imaginaci (touhu) jako eschatologickou záležitost,¹¹⁹ zatímco Barfield tvrdil, že člověk přes svoji imaginaci nejen poznává, ale zároveň i tvoří okolní svět.¹²⁰ Lewis se také díky Barfieldovi seznamoval s myšlením Rudolfa Steinera, se kterým ale nesouhlasil.¹²¹

Lewis také zaujal Samuel Alexandr, anglický idealista 19. století, od kterého Lewis přejal pochopení dialektiky „Sehnsucht“ (touhy) a mýtu. Nelze zakoušet a reflektovat

¹¹⁰ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 96.

¹¹¹ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 137.

¹¹² GULISANO, Paolo, ref. 111, s. 65.

¹¹³ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 63 – 64.

¹¹⁴ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 16. viz také LEWIS, Clive S., ref. 110, s. 152. a 164.

¹¹⁵ LEWIS, Clive S., ref. 110, s. 145 – 146. viz také HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 239.

¹¹⁶ HOŠEK, Pavel., ref. 113, s. 65.

¹¹⁷ HOŠEK, Pavel, ref. 114, s. 16. viz také LEWIS, Clive S., ref. 110, s. 21 – 22.

¹¹⁸ LEWIS, Clive S., ref. 110, s. 151.

¹¹⁹ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 97

¹²⁰ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C.S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 66 – 67.

¹²¹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 150.

danou zkušenost zároveň.¹²² Je to vnímání „buď-anebo“, zásadní rozdíl je mezi díváním se „na“ a hleděním „pomocí“ vnímání a smyslového vnímání, záleží, kam zaměříte pozornost.¹²³ Na tuto myšlenku se více odkazuje v knize *Bůh na lavici obžalovaných*, kde tento rozpor ukazuje třeba na humoru. Člověk nemůže analyzovat humor, vybuchuje-li současně smíchy. Řešení tohoto rozporu je pak podle Lewise mýtus.¹²⁴

Další významný myslitel, který se podílel na Lewisově pochopení touhy, byl Rudolf Otto. Zkušenost, kterou Otto nazývá numinózní, se totiž překrývá s Lewisovým pojetím touhy a také Lewisovým pojetím nemateriální zkušenosti, která je „těžší nežli hmota“. Oba myslitelé se shodují v tom, že podnět numinózní zkušenosti je zprostředkován smyslovým nebo imaginativním objektem a setkání s Jiným nemůže být redukováno ani odvozeno pomocí jakýchkoli antropologických kategorií. Lewis se však s Ottem rozchází, Otto totiž zůstává u fenomenologického diskurzu, zatímco Lewis pokračuje dál do teologie a filozofie.¹²⁵

Lewis setkání *mysterium tremendum et fascinans* spojuje se „zahanbením vlastní smrtelností“.¹²⁶ V *Narnii* budí Aslan přesně tento zážitek, tvorové se s ním touží setkat (nebo si to naopak nepřejí¹²⁷) a zároveň se setkání s ním mnohdy obávají.¹²⁸ U tvorů, kteří se s Aslanem nechtějí setkat, jde Lewis dál do etického rozměru, který ale u Otty není.

3.1 Koncept Touhy

Lewis měl velmi dlouho zvláštní pocit rozpolcenosti, vše skutečné mu připadalo bezútesné, a naopak miloval ten „nereálný“, tedy básně, krásnou literaturu a severskou

¹²² HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 71 – 73.

¹²³ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 121.

¹²⁴ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 42 – 43.

¹²⁵ HÁJEK, Matěj, ref. 122 s. 36-37. srovnej OTTO, Rudolf. *Posvátno*. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-260-8. s. 20 – 22.

¹²⁶ LEWIS, Clive S. *Dokud nemáme tvář*. 2. vydání. Praha: Návrat domů, 2016. ISBN 978-80-7255-363-1. s. 157, 280 – 281. srovnej OTTO, Rudolf, ref. 125, s. 24.

¹²⁷ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 186.

¹²⁸ Např. LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 86 – 87. a 137.

mytologii.¹²⁹ Tuto lásku sdílel se svým celoživotním přítelem Arthurem Greevesem.¹³⁰ Při četbě cítil podobné pocity jako když se díval z dětského pokoje na nízké hřbety Castlereagh Hills,¹³¹ podle vlastních slov šlo o soužení a neuvěřitelnou touhu¹³², kterou nazval stejně jako němečtí romantičtí básníci, „Sehnsucht“¹³³.

Lewis hledal zdroj této touhy (nebo také radosti)¹³⁴ a jeho stanoviska ohledně Touhy se měnila,¹³⁵ až došel k závěru, že vše pozemské je vlastně jen náhrada za ni.¹³⁶ Touha ukazuje k něčemu většímu, než je ona sama,¹³⁷ k Bohu (podle Hoška ke Středu Skutečnosti¹³⁸), který se v našem světě zjevuje. Zastavit se a obdivovat něco, čím ona krása jen prostoupila, je idolatrie.¹³⁹

Imaginace nám podle Lewise umožňuje vnímat (ale nikoli vytvářet) Touhu, je to „orgán významu“.¹⁴⁰ Bůh se lidem ukazuje po celá staletí a naše imaginace může, ale také nemusí být nástrojem zjevení. Je potřeba rozumu jako „orgánu pravdy“, aby vyhodnotil pravdivost imaginativních obrazů,¹⁴¹ avšak i to co se zdá být pravdou, je jen stín skutečnosti. Pouze dokonalým spojením pravdy a imaginace může člověk poznat pravou Skutečnost. Vnímání skutečnosti je ale podmíněno člověkem samým. Pokud si dobro lidé nedokáží představit, zůstává jejich očím skryto.¹⁴² Další příklad je v Lewisově

¹²⁹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 88 – 89. viz také HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 104.

¹³⁰ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 52.

¹³¹ LEWIS, Clive S., ref. 129, s. 11.

¹³² LEWIS, Clive S., ref. 129, s. 55.

¹³³ HOŠEK, Pavel, ref. 129, s. 105. viz také LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 22.

¹³⁴ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C.S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. ISBN 978-80-7255-293-1. s. 53.

¹³⁵ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 56.

¹³⁶ LEWIS, Clive S., ref. 129, s. 123 – 124. viz také LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 96.

¹³⁷ LEWIS, Clive S., ref. 129, s. 160, 173 – 174.

¹³⁸ HOŠEK, Pavel. ref. 129, s. 173 – 174. viz také HOŠEK, Pavel, ref. 134, s. 55.

¹³⁹ LEWIS, Clive S., ref. 129, s. 122.

¹⁴⁰ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C.S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. ISBN 978-80-7255-293-1. s. 54.

¹⁴¹ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 58.

¹⁴² HOŠEK, Pavel, ref. 140, s. 65.

beletristické knize *Dokud nemáme tvář*, kdy hlavní hrdinka nedokáže vidět palác své sestry.¹⁴³

Lewis svoji inspiraci kromě anglického romantismu čerpá také z německého idealismu devatenáctého století. Podle Hoška je mezi směry rozdíl v nedůvěře k abstraktním pojmům, které pochopení skutečnosti lidem spíše oddalují.¹⁴⁴

Pro Lewise bylo také důležité tvrzení Samuela Alexandra, že nelze zakoušet a reflektovat danou zkušenost zároveň.¹⁴⁵ Lewis takto chápe náboženskou zkušenost. Ta je přístupná díky lidským smyslům, ale nemůže být uchopena ani zpětně vyvolána.¹⁴⁶

Touha má tedy podle Lewise eschatologický charakter, připomíná člověku, že jeho Skutečný domov není zde na zemi, ale u Boha.¹⁴⁷ To souvisí s Lewisovým postavením člověka v hierarchii bytí. Člověk je na samém okraji bytí, takže je od Boha vzdálen. Aby se mohl vrátit Domů (zpět k Bohu), jak poznamenává Hošek, musí nejdřív vyjít ze svého vlastního egocentrismu, tedy „vyjít sám ze sebe“¹⁴⁸ (což je i Lewisova osobní zkušenost)¹⁴⁹.

Lewis tuto záležitost vnímal jako duchovní pouť každého člověka¹⁵⁰ a vkládal ji i do svých literárních postav a děl.

Touha po skutečném domově je zřetelná v knize *Dokud nemáme tvář*, Istra touží odejít z tohoto světa, protože instinktivně cítí, že sem vlastně doopravdy nepatří.¹⁵¹ Koncept

¹⁴³ LEWIS, Clive S. *Dokud nemáme tvář*. 2. vydání. Praha: Návrat domů, 2016. ISBN 978-80-7255-363-1. s. 108.

¹⁴⁴ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 23.

¹⁴⁵ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 42. viz také HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 71.

¹⁴⁶ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s.158 – 160. viz také HÁJEK, Matěj, ref. 145, s. 72 – 73.

¹⁴⁷ LEWIS, Clive S., ref. 146, s. 97. viz také SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 83.

¹⁴⁸ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C.S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 29 – 31.

¹⁴⁹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 170.

¹⁵⁰ HOŠEK, Pavel, ref. 148, s. 106.

¹⁵¹ Například LEWIS, Clive S. *Dokud nemáme tvář*. 2. vydání. Praha: Návrat domů, 2016. ISBN 978-80-7255-363-1. s. 71 – 72.

touhy prostupuje *Letopisy* jako jeden z jednotlicích prvků,¹⁵² proto jako příklad uvedu pouze dva. Jde o touhu myšáka Rípčipa, který celý život touží poznat aslanovu zemi,¹⁵³ a také o okamžik, kdy do ní děti v *Poslední bitvě* vstupují a všímají si, že vše je zde podobné (stvořené) *Narnii*. Lewis se zde dokonce výslovně odkazuje na Platóna, aslanova země je skutečnou *Narnií*, ta, kterou opustili, byla pouhá její kopie, jak poznamenává jednorožec z *Poslední bitvy*.¹⁵⁴

Pavel Hošek v knize *Cesta do středu zkušenosti* sleduje specifický prvek Lewisových knih, který je spojený s touhou. Jde o zvláštní úžas nad tím, že realita viděná z vnějšku je nečekaně větší uvnitř. Podle Williamse je to neobvyklý, i když ne jednoznačný, odkaz na křesťanský příběh.¹⁵⁵ Podle Lewise setkání s krásou vzbuzuje touhu po skutečném domově. Lidská duše sídlí na okraji bytí a může ze svého egocentrismu vyjít, přibližováním se k Dobru (Bohu) se stává víc skutečnou, protože Bůh představuje Skutečnost samu. Zároveň čím víc se duše přibližuje k Bohu, tím jsou i jednotlivé sféry bytí větší. Naopak, vzdaluje-li se duše dobru, stává se méně a méně skutečnou a zároveň se zmenšuje.¹⁵⁶ Na tuto skutečnost upozorňuje i Williams v knize *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia*, kde tento prvek označuje za Lewisem upravený platonismus.¹⁵⁷

Myšlenka toho, že Bůh znamená více, nikoli méně, že jde o realitu, která je skutečnější a větší, než si dokážeme představit, je více rozebraná v knize *Velký rozvod nebe a pekla*. Hlavní hrdina je něco jako duch, když se dostává do nebe, s hrůzou zjišťuje, že vše je pevnější, ostřejší než on sám. A autobus, který zájezd do nebe z pekla přivezl, přijel malou trhlínkou, tedy peklo je vždy mnohem menší než nebe.¹⁵⁸

¹⁵² SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 115.

¹⁵³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 227. viz také SCHAKEL, Peter J., ref. 152, s. 60.

¹⁵⁴ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 206 – 207.

¹⁵⁵ WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia*. London: SPCK, 2012. ISBN 978-0-281-06895-1. s. 116.

¹⁵⁶ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C.S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 132 – 133.

¹⁵⁷ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 42 viz též HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfiolda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 116 – 117.

¹⁵⁸ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 14 – 15.

Letopisy Narnie tento prvek také obsahují, například když se v knize *Lev, čarodějnice a skříň* Lucka poprvé dostává do Narnie vnitřkem skříně.¹⁵⁹ Nebo když se v *Poslední bitvě* Tirian podívá dírkou ve dveřích stáje ven, a zjistí, že místo, kde se nachází, je vlastně větší než stáj venku.¹⁶⁰

3.2 Mýtus a Velký tanec

Díky Kirkpatrickovi se Lewis setkal s Frazerovou knihou *Zlatá ratolest*¹⁶¹ a jako ateista přijal myšlenku, že příběh Ježíše Krista je vlastně jen dalším příběhem podobný spoustě jiným.¹⁶² Později se setkal s dílem *Nesmrtelný člověk* (*The Everlasting man*), která mu dala trochu jiný náhled na vztah mýtu a evangelií.¹⁶³ Po svém obrácení Lewis přijímá pohanskou mytologii jako boží sebezjevení v dějinách, cosi jako předobraz pravdy.¹⁶⁴ Mýty se v historii opakují, božstvo umírá, aby vykoupilo svůj lid, jde také o pohyb shora dolů a zdola nahoru, jde o vegetační cyklus (pohyb shora dolů je smrt, zdola nahoru život).¹⁶⁵ Nicméně Schakel tento pohyb „nahoru a dolů“ spojuje s romantickou strukturou děl. V *Letopisech* se podle něj objevuje ve *Stříbrné židli*, děti na začátku knihy sestupují dolů a na konci knihy podzemím stoupají vzhůru do Narnie.¹⁶⁶

Lewis poukazoval na to, že srdcem křesťanství je mýtus, který se stal skutečností, aniž by přestal být mýtem, a proto se jedná o zázrak.¹⁶⁷ Evangelia podle něj hovoří o historické události, o pravdivém mýtu.¹⁶⁸ Příběh Krista je spojení imaginace a racionality, „Jihu“ a

¹⁵⁹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 1: Čarodějův synovec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0344-3. s. 14.

¹⁶⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 171 – 172.

¹⁶¹ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 103.

¹⁶² HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 61.

¹⁶³ LEWIS, Clive S., ref. 161, s. 163.

¹⁶⁴ LEWIS, Clive S., ref. 161, s. 172 viz také HÁJEK, Matěj, ref. 162, s. 61 – 62.

¹⁶⁵ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 60.

¹⁶⁶ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 68.

¹⁶⁷ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 44.

¹⁶⁸ HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křesť fantazie" v pojetí C. S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. ISBN 978-80-7255-293-1. s. 72.

„Severu“. Konverze ke křesťanství je smířením těchto dvou rozdílných dimenzí.¹⁶⁹ Myšlenku, že příběh Ježíš Krista je jako jediný možný mýtus, který uspokojí rozum i imaginaci, přebírá podle Hájka Lewis od Chestertona.¹⁷⁰

Křesťanským popisem je „mýtus“ Ježíše Krista otcovské sebevzdání v osobě svého Syna. Bůh Syn se z poslušnosti vůči Otci obětuje a skrze smrt se vrací zpět k životu a ke sjednocení se svým Otcem. Tento děj je věčnou láskou mezi Otcem a Synem a činí třetí osobu do Trojice, Ducha Svatého. Je to láska, která podle Lewise působí v lidech a spojuje Otce a Syna.¹⁷¹

Tento trojosobní život je tancem, pro který byli lidé stvořeni a každý má do něj vstoupit, každý má zaujmout své místo. Nejdříve je ale potřeba, aby člověk vyšel ze svého ego-centrismu, aby nahradil falešný střed za pravý Střed, tedy Boha.¹⁷² Podle Lewise není jiná šance, jak najít štěstí. Bůh je Střed skutečnosti, kdo se od něj odvrátí, schází a umírá.¹⁷³

To také souvisí s jeho pojetím pekla. Lidé mající svobodnou vůli si smějí vybrat, ale odvrátí-li se od Boha, stávají se méně skutečnými, naleznou pouze peklo.¹⁷⁴ Kniha *Velký rozvod nebe a pekla* obsahuje Lewisovu myšlenku, že peklo je vlastně stav mysli, na rozdíl od nebe, které je skutečností samotnou.¹⁷⁵ Trpaslíci v *Poslední bitvě* si raději zvolili sami sebe, aby již nebyli podvedeni, a tak pravou skutečnost nedokázali ani zahlédnout.¹⁷⁶

Touha tedy ukazuje člověku, že si vlastně přeje něco víc, než nachází v současném světě.¹⁷⁷ A přivádí nás k Bohu, který je dynamický, Lewis jej dokonce přirovnává k

¹⁶⁹ HOŠEK, Pavel. Konverze C. S. Lewise. *Konverze a konvertité: sborník z mezioborového semináře o problematice náboženského obrácení*. Editor Hanuš, Jiří a Noble, Ivana. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-196-3. s. 147.

¹⁷⁰ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 80.

¹⁷¹ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*, s. 120 – 121. viz také RAHNER, Karl, Herbert VORGRIMER. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009. ISBN 978-80-7021-934-8. s. 432.

¹⁷² LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 152 – 153.

¹⁷³ LEWIS, Clive S., ref. 172, s. 122. viz také HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křesťanské fantazie" v pojetí C. S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. ISBN 978-80-7255-293-1. s. 77 – 78.

¹⁷⁴ LEWIS, Clive S. *Problém bolesti*. Praha: Návrat domů, 1998. 130 s. ISBN 80-85495-89-9. s. 84 a 87.

¹⁷⁵ LEWIS, Clive S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-079-9. s. 57.

¹⁷⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 179 – 181. viz též SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 42.

¹⁷⁷ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 96 – 97.

tanci.¹⁷⁸ Tuto dynamiku bytí nachází Kratochvíl u Plótína.¹⁷⁹ Hošek pak poukazuje na to, že pohyby planet i celkově celého vesmíru jsou v pohybu už podle Platónova *Timaia* (v tomto duchu pak navazuje novoplatónská tradice) a mají charakter tance.¹⁸⁰ Tanec je také tradičně symbolem harmonie a pořádku ve vesmíru, společnosti a jednotlivcích.¹⁸¹ V *Narnii* je motiv tance poměrně častý, objevuje se například v *Princi Kaspianovi*¹⁸² nebo *Stříbrné židli*.¹⁸³

¹⁷⁸ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 120.

¹⁷⁹ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Filosofie mezi mýtem a vědou: od Homéra po Descarta*. Praha: Academia, 2009. Galileo. 471 s. ISBN 978-80-200-1789-5. s. 235.

¹⁸⁰ HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 127.

¹⁸¹ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 39.

¹⁸² LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 4: Princ Kaspián*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0346-7. s. 91 – 92.

¹⁸³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 231 – 232.

4 Religionistický rozbor jednotlivých motivů v *Letopisech Narnie*

V této kapitole se pokusím rozdělit jednotlivé roviny *Letopisů*, nicméně *Letopisy* tvoří podivuhodně pevný celek. Často jeden prvek patří zároveň do několika dalších rovin a čtenář si těchto rovin mnohdy všímá postupně. V podkapitole věnované křesťanství jsem zmínila pouze některé předpoklady.

4.1 Židovské a starozákonní motivy

Lewis jako křesťan nepochybně znal Starý zákon a je také pravděpodobné, že se v rámci svého odborného zaměření setkal se středověkými a renesančními židovskými autory a jejich spisy.

Zřetelný odkaz na Bibli jako takovou je běžné oslovení dětí v *Narnii* je „synové Adama a dcery Eviny“¹⁸⁴.

V *Čarodějově synovci* se setkáváme s dalším jednoznačným odkazem, a to na stvoření světa Slovem. Aslan zpívá a rodí se nový svět. Poté lev (podobně jako Noe) vyvolí páry zvířat¹⁸⁵ (Gn 2-5).

Čarodějnice Jadis v tomto příběhu hraje roli pokušitele, snaží se Digoryho přesvědčit, aby kouzelné jablko snědl sám¹⁸⁶ (Gn 3:1-6). Nebo aby jej odnesl své mamince místo Aslanovi.¹⁸⁷ Strom, ze kterého jablko pochází, se nachází ve zvláštní zahradě, kterou můžeme připodobnit k zahradě Eden a strom se stříbrnými jablky ke stromu Života (Gn 2:9).

V *Čarodějově synovci* také najdeme zvláštní zmínku o uvěznění Digoryho strýčka ve zlaté a stříbrné kleci.¹⁸⁸ Raymundus Martini se v *Pugio Fidei Adversus Mauros et Jedaeos* zmiňuje o zlatém a stříbrném jablku, které představuje slova proroků. Když se člověk podívá blíž, zjistí, že jablko pokrývá stříbrná mřížka a že je ve skutečnosti zlaté. Verše tedy mají dvě tváře, jsou hodnotné, ale až když jim člověk skutečně porozumí, objeví

¹⁸⁴ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 193.

¹⁸⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle* 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 131 – 134.

¹⁸⁶ LEWIS, Clive S., ref. 185, s. 183.

¹⁸⁷ LEWIS, Clive S., ref. 185, s. 183 – 185.

¹⁸⁸ LEWIS, Clive S., ref. 185, s. 188 – 189.

jejich skutečnou hodnotu.¹⁸⁹ Nicméně Lewis tyto vrstvy obrátil, dobro představuje *Narnie* samotná, zatímco zlo strýce Digoryho¹⁹⁰. Zlo je totiž podle Hoška v Lewisově pojetí menší než dobro (samo o sobě existovat nemůže, jde jen o pokažené dobro)¹⁹¹.

Čarodějnice v knize *Lev, čarodějnice a skříň* je podobná lidem, ale přesto není lidského rodu. Je z první manželky otce Adama – Lilith.¹⁹² Lilith je démonka, označovaná jako první Adamova žena.¹⁹³ Verš o Lilith najdeme v Bibli u proroka Izajáše,¹⁹⁴ českém ekumenickém překladu je její jméno nahrazeno slovem „upír“ (Iz 34:14) a Kralická bible uvádí „noční přeluda“. Nicméně je více pravděpodobné, že se Lewis v použití této postavy nechal inspirovat Georgem MacDonaldem, který napsal román *Lilith*.

Kamenný stůl v příběhu je slovní hříčka, „table“ totiž můžeme přeložit i jako „desky“, to je Lewisův odkaz na Starý Zákon a Desatero (Ex 32:16). Mojžíši navíc byl sdělen na hoře Sinaj (19:20) a stejně tak kamenný stůl stojí na vrcholu kopce.¹⁹⁵

V knize *Kůň a jeho chlapec* se hlavní hrdina Šasta ptá Aslana, kdo je, a Aslan třikrát odpovídá: „Já jsem já.“¹⁹⁶ (Ex 3,13-15). To souhlasí i s Lewisovou osobní zkušeností, kterou vylíčil v *Zaskočen Radostí*.¹⁹⁷

Ve *Stříbrné židli* se Jill chce napít, protože má velkou žízeň, ale přímo u pramene jediné vody se usadil lev a ona se ho bojí. Nakonec ji Aslan vyzve, aby se napila¹⁹⁸ (Jer

¹⁸⁹ MARTINI, Raymondus. *Pugio fidei adversus Mauros et Judaeos*. Farnborough: Gregg Press, 1967. s. 427 – 428.

¹⁹⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 1: Čarodějův synovec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0344-3. s. 188 – 189.

¹⁹¹ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 36 – 37. viz také HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 121 – 122.

¹⁹² LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 89. viz také SCHAKEL, Peter J. *Reading with the heart: the way into Narnia*, s. 99.

¹⁹³ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 139.

¹⁹⁴ PATAI, Raphael. *The Hebrew Goddess Third Enlarged Edition*. Detroit, Michigan: Wayne State University Press, 1978. ISBN 0-8143-2221-2. s. 295 – 296.

¹⁹⁵ BAEHR, Theodore. a James, BAEHR. *Narnia beckons: C. S. Lewis's The lion, the witch, and the wardrobe and beyond*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers, 2005. ISBN 978-0-8054-4042-3. s. 133. viz také LEWIS, Clive S., ref. 192, s. 135.

¹⁹⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 3: Kůň a jeho chlapec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0348-1. s. 171.

¹⁹⁷ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 166.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 29 – 31.

2:13). Zároveň jde o odkaz na Nový Zákon (J 7:37 atd.). Dá se zde najít i druhý odkaz na Mojžíše, Jill obdrží od Aslana čtyři znamení, která si musí neustále opakovat a řídit se jimi (Dt 6: 6-7).¹⁹⁹ Zároveň jde i o Lewisův názor na teologii, doktríny jsou cosi jako mapa, které je dobré se držet.²⁰⁰

4.2 Křesťanské motivy

Křesťanská rovina *Letopisů Narnie* je více než zřetelná, Lewis ale protestoval proti nařčení, že měl hned v začátcích své práce v úmyslu ji tam vložit. *Letopisy* zapisoval jako jednotlivé obrázky, které nosil (někdy i mnoho let) ve své hlavě,²⁰¹ první z nich dokonce ani vůbec nebyly křesťanské.²⁰² Podle něj jde o „předpoklady“ (předpokládáme, že se ve světě jako je *Narnie* objeví Syn Boha). Mnozí autoři považovali *Letopisy* za alegorické²⁰³, což odmítal.²⁰⁴ Odmítal i názor, že alegorie je totéž co „předpoklady“.²⁰⁵ Existuje ale i teorie, že *Narnie* má učit přes předpoklady o křesťanství.²⁰⁶ Možná to nebyl tak úplně Lewisův záměr, ale *Letopisy Narnie* odrážejí jeho vlastní křesťanské přesvědčení a teze, které podrobněji rozvedl v knize *K jádru křesťanství*.

Výraznou postavou, která se objevuje ve všech knihách, je Aslan. Mnozí autoři (s odvoláním na konec *Jitřního poutníka*) dávají rovnítko mezi něj a Krista v „našem“ světě.²⁰⁷ Lewis se proto bránil, Aslan se v jeho knihách objevil až na poslední chvíli.²⁰⁸ Tento archetyp je inspirován knihou Lewisova přítele Charlese Williamse (rovněž patřícího mezi Inklingy), *The Place of Lion*.²⁰⁹ Lewisovi se o lvech zdálo, lev je králem

¹⁹⁹ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 67.

²⁰⁰ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 106 – 108.

²⁰¹ LEWIS, Clive S. *Of This and Other Worlds*. London: HarperCollins, 2000. ISBN 0 00 628142 7. s. 64.

²⁰² LEWIS, Clive S., ref. 201, s. 58.

²⁰³ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 80.

²⁰⁴ HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 56.

²⁰⁵ HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 424. viz také HÁJEK, Matěj, ref. 204, s. 56.

²⁰⁶ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 217 – 218.

²⁰⁷ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 13.

²⁰⁸ DURIEZ, Colin, ref. 206, s. 216.

²⁰⁹ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 53.

zvířat, a kromě toho má lví podoba i svůj základ v Bibli. Jde o lva z kmene Judy²¹⁰ a také o specifický symbol Krista.²¹¹ Aslan odráží Lewisovo pojetí mýtu.

Lewis věřil, že mytologie odkazuje ke skutečnému „Mýtu“, kterým byl příběh Ježíše Krista,²¹² k čemuž se vrátím později. Ježíšův příběh byl pro Lewise skutečnou historickou událostí²¹³ a rozhodně nesouhlasil s demytologizací tohoto příběhu.²¹⁴ Což je velmi dobře znát v knize *Velký rozvod nebe a pekla* kdy do pekla je umístěn biskup, který se tam ocitl mimo jiné i právě pro to, že z Bible některé pasáže odmítl. Aslan v *Narnii* je synem Císaře za mořem, ale zároveň je skutečným živým tvorem, kterého se ostatní mohou dotknout.²¹⁵ V knize *Kůň a jeho chlapec* tvrdí kůň Brí, že Aslan nemůže být skutečný lev, že jde pouze o slovní připodobnění a je pak hodně překvapen, když zjistí, že to tak není.²¹⁶ Někteří autoři přirovnávají Brího k nevěřícímu Tomášovi (J 20:25-29).²¹⁷

Předpokládejme tedy, že Aslan je podobný (je inspirován, jde o předpoklad) Kristu v našem světě. V tom případě je důležité zmínit Trojici. Otec Aslana, Císař za mořem (Bůh) se v knihách objevuje prostřednictvím Aslana, stejně jako Duch, a to jeho často zmiňovaným dechem, který nejenže oživuje (jako ve Sk 2:2-4)²¹⁸, ale rovněž dodává odvahu²¹⁹ a řeč.²²⁰ Navíc slovo „duch“ pochází z hebrejského „ruach“ a znamená „dech“.²²¹

²¹⁰HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 426.

²¹¹LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 50. viz také GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 171.

²¹²HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. ISBN 978-80-86779-33-1. s. 52.

²¹³HOOPER, Walter., ref. 210, s. 425.

²¹⁴HÁJEK, Matěj., ref. 212, s. 56.

²¹⁵LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 139

²¹⁶LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 3: Kůň a jeho chlapec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0348-1. s. 205 – 206.

²¹⁷LINDSKOOG, Kathryn, ref. 211, s. 55 – 56. viz také HOOPER, Walter, ref. 210, s. 433.

²¹⁸LEWIS, Clive S., ref. 215, s. 177 – 178.

²¹⁹LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 200.

²²⁰LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 1: Čarodějův synovec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0344-3. s. 133.

²²¹HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 440.

Čarodějův synovec také obsahuje Lewisův nesouhlas s duchem moderního myšlení a tím, že některé křesťanské doktríny jsou zavrhovány.²²² Lewis se však vyhýbá dualismu,²²³ čarodějnice v knize *Lev, čarodějnice a skříň* je sice protivníkem Aslana, ale nikoli Císaře za mořem. Naopak je v jeho službách a o jeho úmyslech nic neví.²²⁴ Síly zla jsou níže než síly dobra.²²⁵

V této knize (a v *Plavbě Jitřního poutníka*) je vidět i Lewisovo přesvědčení o tom, že ani Bůh nesmí porušit pravidla, která sám určil,²²⁶ existují výjimky, zázraky, ale ty se nesmějí dít příliš často, v tom případě by šlo o popření svobodné vůle.²²⁷ Různé věci nejsou správné, protože je Bůh přikázal, přikázal je proto, že jsou správné.²²⁸ Hooper v tom vidí i ekvivalent Božího plánu spásy (1 Kor 2: 4-6)²²⁹. Aslan umírá²³⁰ a podobně jako Kristus vstává z mrtvých (Sk 3,12-16).

Princ Kaspian je plný narážek na následování Krista za jakýchkoli podmínek (Lk 9,57-62), ať už jde o Lucku, které nejdříve její sourozenci nevěří²³¹ (Lk 9:59-62) nebo dívku a učitelku z Mirázovi „sekularizované“ školy.²³² V této knize je ale také řečeno, jak působí zlo a jak se mu lze postavit.²³³

V *Plavbě Jitřního poutníka* se do *Narnie* dostane Eustace, příbuzný Lucky a Edmunda, který není s ničím spokojený, je nepřijemný a nafoukaný. Podle slov Lewise jde o autobiografickou vzpomínku.²³⁴ Eustace se svojí vinou mění na draka a aby svlékl dračí

²²² LINDSKOOG, Kathryn. *The Lion of Judah in Never-Never land*, s. 38 viz také GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*, s. 186-187.

²²³ LINDSKOOG, Kathryn. *The Lion of Judah in Never-Never land*, s. 40.

²²⁴ LEWIS, Clive S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*, s. 150. a 173. LINDSKOOG, Kathryn. *The Lion of Judah in Never-Never land*, s. 42.

²²⁵ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 40 – 41.

²²⁶ LINDSKOOG, Kathryn., ref. 225, s. 58.

²²⁷ LEWIS, Clive S. *Problém bolesti*. Praha: Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-89-9. s. 22 – 23.

²²⁸ HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 412.

²²⁹ HOOPER, Walter. ref. 228, s. 439.

²³⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 165.

²³¹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 4: Princ Kaspian*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0346-7. s. 138 – 140.

²³² LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 4: Princ Kaspian*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0346-7. s. 218.

²³³ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 173.

²³⁴ DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 132 – 133.

kůži, musí se vykoupat v jezírku. Sám to ale nezvládne, musí nechat Aslana samotného, který Eustace i oblékne.²³⁵ Tato část je odkazem na křest.²³⁶

Kniha, kterou Lucka čte, je příběh jejího života a objevuje se zde i příběh, který ji okouzlí, ale bohužel jej zapomene.²³⁷ Symboly, které si pamatuje, jsou podle Schakela jasně křesťanské, jde o příběh Krista.²³⁸

Aslanův stůl zmíněný v této knize²³⁹ představuje podle všeho Poslední večeři nebo eucharistii.²⁴⁰ Aslan sám provází a chrání poutníky na jejich cestě, ale plně se s ním setkávají až na konci světa, kde je přivítá jako jehně. Vysvětlí dětem, že nemusí být smutní z loučení, protože se nachází i v jejich světě, jen pod jiným jménem.²⁴¹ Toto je také hlavní důvod, proč lidé dávají rovnítko mezi Aslana a Krista. Často se také stávalo, že tento závěr u čtenářů, kteří Aslana v našem světě postrádali, způsobil konverzi.²⁴²

Kůň a jeho chlapec obsahuje scénu kdy Aslan třikrát odpovídá Shastovi,²⁴³ jde i o obraz křesťanské představy o Bohu ve třech osobách.²⁴⁴ Je zde i odkaz na Boží prozřetelnost, Aslan totiž řídil Shastův osud tak, aby chlapec mohl včas zachránit Archenland.²⁴⁵

V knize *Stříbrná židle* si Jill přeje být doma a v tu chvíli se objevuje Aslan,²⁴⁶ jinými slovy náš pravý Domov je v jeho osobě²⁴⁷ (pro *Narnii* v Aslanu, pro náš svět v Kristu).

²³⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 121 – 122.

²³⁶ HOOPER, Walter. C. S. *Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 436 viz také SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 56.

²³⁷ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 169 – 170.

²³⁸ SCHAKEL, Peter J., ref. 236, s. 58.

²³⁹ LEWIS, Clive S., ref. 235, s. 213.

²⁴⁰ SCHAKEL, Peter J., ref. 236, s. 62.

²⁴¹ ²⁴¹ LEWIS, Clive S., ref. 236 s. 263.

²⁴² LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 13.

²⁴³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle* 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 171.

²⁴⁴ SCHAKEL, Peter J., ref. 236, s. 92.

²⁴⁵ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle* 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 170.

²⁴⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 249.

²⁴⁷ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 132.

V *Čarodějově synovci* je jedno z hlavních témat morálka. Andrew, jeho strýc a Jadis stejně jako Charn a *Narnie* se musí rozhodnout, zda následovat nebo porušit morální pravidla.²⁴⁸

V *Poslední bitvě* se objevuje postava opičáka jako Antikrista²⁴⁹ (Mt 24:23). Opičák Vytáčka oblékne oslíka Zmatlíka do lví kůže a přiměje ho vydávat se za Aslana,²⁵⁰ Podkopává tak víru zvířat a trpaslíci přestávají věřit úplně.²⁵¹ Zároveň všem postupně vnucuje přesvědčení, že Aslan a Taš, bůh Kalormenců, jsou jedno a totéž.²⁵² Je možné, že se Lewis vymezuje i proti Jungově myšlence doplnění Trojice ďáblem²⁵³ (Taš). Tento příběh obsahuje i Lewisův nesouhlas se synkretismem²⁵⁴ a s ateismem, se kterým přichází kocour Zázvorka.²⁵⁵

Po smrti hlavních hrdinů (kterou představuje stodola v příběhu, Lewis nepovažoval za nutné děti zatěžkávat detaily umírání²⁵⁶) nadchází poslední soud, Aslan „rozděluje“ tvory na věřící a nevěřící.²⁵⁷ Do aslanovy země (do ráje, můžeme říci) se však dostane třeba i kalormenec Emeth, který sice věřil v Taše, ale snažil se poznat Boha a jednal dobře.²⁵⁸ V tomto případě lze vidět inkluzivistický názor Lewise na jiná náboženství.²⁵⁹ Podle Hoopera apokalyptická tvrzení *Poslední bitvy* vychází z Bible (Mt 24; Mk 13 a Lk 21),²⁶⁰ zatímco jiní autoři se kloní k názoru, že konec (stvořené) *Narnie* je spíše ze severských

²⁴⁸ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 100.

²⁴⁹ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 180.

²⁵⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 17 – 18.

²⁵¹ LEWIS, Clive S., ref. 250, s. 90 – 92.

²⁵² LEWIS, Clive S., ref. 250, s. 45.

²⁵³ HAYMAN, Ronald. *Život C. G. Junga II.: K pramenům moudrosti*. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-047-4. s. 188 – 189.

²⁵⁴ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 60.

²⁵⁵ LEWIS, Clive S., ref. 250, s. 98.

²⁵⁶ SCHAKEL, Peter J., ref. 248, s. 124.

²⁵⁷ LEWIS, Clive S., ref. 250, s. 186.

²⁵⁸ HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 445.

²⁵⁹ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 41. viz též HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 445.

²⁶⁰ HOOPER, Walter, ref. 259, s. 444.

legend.²⁶¹ aslanova země je zároveň tou pravou *Narnií*. Náš skutečný Domov tedy není „zde na Zemi“, ale v aslanově říši.²⁶²

4.3 Astrologické a mytologické motivy

Astrologickou rovinou *Letopisů* se podrobněji zabýval Michael Ward, anglikánský duchovní, a proto budu u tohoto tématu převážně vycházet právě z jeho knihy *Planet Narnia*. Důležité je však, že překladem do našeho jazyka se některé skryté odkazy v *Letopisech* ztratily. Například v *The Lion, the Witch and the Wardrobe* je často zmiňované slovo „jove“²⁶³ jako Lewisův jednoznačný odkaz na Jupitera, zatímco v překladu toto slovo chybí.²⁶⁴

Lewis se o astronomii velmi zajímal²⁶⁵ a dokázal ji využít ve svých beletristických pracích. Zajímal se také o mytologii,²⁶⁶ která je mnohdy pevně provázaná s astrologií.

Někdy, jak Hošek upozorňuje, je astrologie chápána jako víra v osud na základě konstelace nebeských těles nebo jako metoda věštění. Tím je tedy neslučitelná s křesťanskou naukou o lidské svobodě a Boží svrchovanosti. Lewis však namítá, že planety na nás sice mají vliv, ale podřídit se jim nemusíme.²⁶⁷ Přesto vysvětlení Lewisova zájmu o astrologii a její použití v jeho pracích podle Hoška představovalo problém, který se mnohdy raději přešel mlčením.²⁶⁸ Ward, uvádí některé další důvody, proč byla astrologická strana *Letopisů* opomíjena. Astrologií se zabývá příliš málo lidí z akademické půdy, o křesťanské stránce („předpokladech“) se vědělo a Lewis sám jejich

²⁶¹ LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. ISBN 0-8028-1495-6. s. 125 – 126.

²⁶² HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 444.

²⁶³ LEWIS, Clive S. a Pauline BAYNES. *Three books from The chronicles of Narnia*. London: HarperCollins, c2001. ISBN 0-00-710994-6. s. 285

²⁶⁴ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 61.

²⁶⁵ LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-07-8. s. 30. viz také DURIEZ, Colin. *Fenomén C. S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-87287-70-5. s. 40.

²⁶⁶ LEWIS, Clive S., ref. 265, 127.

²⁶⁷ LEWIS, Clive S. *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*. Cambridge: University Press, 1964. ISBN 0 521 47735 2 s. 103.

²⁶⁸ HOŠEK, Pavel. „Aslan mezi hvězdami“. *Dingir*. 2013, roč. 16, č. 2, s. 44 – 46.

možnou další úroveň nikdy nezmínil.²⁶⁹ Přesto je astrologie v *Letopisech* často zmiňována a hraje významnou roli.

Lewis fascinoval před koperníkovský model vesmíru,²⁷⁰ středověká křesťanská kosmologie do sebe přijala astrologickou symboliku antiky, a to i s vírou, že jednotlivé planety mají vliv na pozemské dění.²⁷¹ Zároveň mají postavy planet ve středověké astrologii trvalou hodnotu jako duchovní symboly.²⁷² Podle Lewise planetami hýbe láska k Bohu.²⁷³ Každá z knih *Letopisů Narnie* je spojena s jinou planetou, s jiným archetypem,²⁷⁴ ale zároveň se v knihách neobjevuje prvek pouze jedné planety, ale v omezené míře i dalších planet.²⁷⁵ Planety tedy určují atmosféru knih a postava Aslana se objevuje v souladu s touto atmosférou, ale zároveň je jejich Základem.²⁷⁶

Souvislosti knih s planetami, tak jak je Lewis i Ward uvádí, ale také můžeme vidět u Mithrova kultu. Zasvěcovací stupně byly podle Eliadeho pod ochranu planet,²⁷⁷ kovy i vlastnosti, které jsou planetám přisouzené se shodují.

Knize *Lev, čarodějnice a skříň* vládne Jupiter, mezi jehož atributy patří třeba příchod jara.²⁷⁸ Korunovace dětí, která je trvalá,²⁷⁹ jak je v knize zmíněno a všude přítomná červená barva²⁸⁰ (například čarodějnice má červená ústa).²⁸¹ „Otec Vánoc“ s červenými tvářemi je v moderní kultuře částečně i Jupiterův charakter.²⁸² Jeho symbolika je přivlastněna a předána jako křesťanská, v tomto ohledu se Lewis liší od svých středověkých a renesančních zdrojů.²⁸³

²⁶⁹ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 245.

²⁷⁰ WARD, Michael, ref. 269, s. 22.

²⁷¹ HOŠEK, Pavel. „Aslan mezi hvězdami“. *Dingir*. 2013, roč. 16, č. 2, s. 44 – 46.

²⁷² WARD, Michael, ref. 269, s. 23.

²⁷³ LEWIS, Clive S. *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*. Cambridge: University Press, 1964. ISBN 0 521 47735 2. s. 113.

²⁷⁴ WARD, Michael, ref. 269, s. 230.

²⁷⁵ WARD, Michael, ref. 269, s. 231.

²⁷⁶ WARD, Michael, ref. 269, s. 238.

²⁷⁷ ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení III.: Od Muhammada po dobu křesťanských reforem*. Praha: Oikoymenth, 1997. ISBN 80-86005-53-4. s. 290.

²⁷⁸ WARD, Michael, ref. 269, s. 58.

²⁷⁹ WARD, Michael, ref. 269, s. 60.

²⁸⁰ WARD, Michael, ref. 269, s. 66.

²⁸¹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 39.

²⁸² WARD, Michael, ref. 269, s. 65.

²⁸³ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 73.

Princ Kaspian patří bojovému Marsu, jehož atributy jsou válečné,²⁸⁴ ale také zde Lewis představuje rytířství a snahu o mír.²⁸⁵ Mars se liší od Jupitera v mnoha ohledech. Jupiter je symbol krále, Mars spíše rytíře, který má povinnost vůči vojenskému řádu. Lewis Aslana vetknul do příběhu, i když fyzicky s hlavními hrdiny není (v okamžiku, kdy se Petr vzdá výhody vůči Mirázovi a Edmund připustí, že tak by si to Aslan přál²⁸⁶). Podle Warda je tak Kristova postava chytře přivedena do boje, dokonce i v jeho nepřítomnosti. Lewis omezuje vojenskou stránku tím, že se snaží nabídnout mírová řešení.²⁸⁷

Plavbě Jitřního poutníka vládne Slunce, Lewis zdůrazňuje kromě moudrosti i sílu slunce vyrábět kovy²⁸⁸. Námět je spojen s dlouholetou literární tradicí od Odyssea, Jasona a Aeneas přes keltské, germánské legendy až třeba po Gulliverovy cesty. Zlato z ostrova Mrtvých vod se objevuje v různých příbězích jako je třeba Kirké v Odysseovi.²⁸⁹

Stříbrná židle náleží Luně, která je symbolem nejednoznačnosti a odkazem na vodu.²⁹⁰ Odkazů na Měsíc je zde celá škála narážek na vodu.²⁹¹ Voda znamená podle Warda putování i nestabilitu, a to jak prostorovou, tak i duševní.²⁹² Děťští hrdinové putují, aby našli Riliana. Prince *Narnie*, který se vydal pomstít svoji matku. Rilian zosobňuje oba prvky, každou noc totiž v určitou hodinu propadá „šílenství“.²⁹³

V anglické verzi děti doprovází „Puddleglum“,²⁹⁴ po rozložení jména na slova „puddle“ a „glum“ dostaneme překlad „louže“ a „mrzutý“ což se k povaze jejich průvodce

²⁸⁴ BERLING, Petera. *Dějiny astrologie živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 9788072095841. s. 24.

²⁸⁵ WARD, Michael. *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 93.

²⁸⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 4: Princ Kaspian*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0346-7. s. 209 – 210.

²⁸⁷ WARD, Michael, ref. 285, s. 96.

²⁸⁸ LEWIS, Clive S. *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*. Cambridge: University Press, 1964. ISBN 0 521 47735 2. s. 106.

²⁸⁹ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 50.

²⁹⁰ BERLING, Peter, ref. 284, s. 87. viz také WARD, Michael, ref. 285, s. 121.

²⁹¹ WARD, Michael, ref. 285, s. 127.

²⁹² WARD, Michael, ref. 285, s. 128.

²⁹³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s. 173 – 174.

²⁹⁴ LEWIS, Clive S. *The Silver Chair*. New York: Collier Books, 1970. ISBN 0-02-044250-5. s. 55

hodí. Lewis podle všeho tuto postavu psal podle svého zahradníka.²⁹⁵ V českém překladu děti doprovází „Bludička“²⁹⁶ což je opět odkaz na mokřiny, na vodu.

Příběh o ztraceném dítěti, které je uneseno, prodáno a později se vrací z knihy *Kůň a jeho chlapec* se v literatuře velmi často používá, kromě biblického Josefa to byl i král Oidipus.²⁹⁷ Tato kniha patří Merкуру, a proto je nejdůležitějším aspektem řeč (například Kalormenci velmi rádi mluví²⁹⁸) a také znamení blíženců, dvojčat Kastora a Polluxe.²⁹⁹ Merkur je zároveň Hermes a Aslan se představí třikrát³⁰⁰, kromě odkazu na Starý Zákon může tedy jít o Herma Trismegista.³⁰¹

Čarodějův synovec patří Venuši, planetě mnoha tváří.³⁰² Kniha obsahuje bolestné autobiografické prvky,³⁰³ Digory doufá, že zachrání svoji maminku jablkem ze zahrady Hesperidek.³⁰⁴ Nicméně může jít i o zlaté jablko ze stromu života ze Zahrady Eden (Gn 2:9). Aspektem Venuše je sladkost, smích, novost a sytost.³⁰⁵

Saturn, kterému náleží *Poslední bitva*, v historii způsobuje katastrofální události. V knize se neustále objevují aspekty stáří, chladu a smrti.³⁰⁶ Lewis tak drobnými narážkami čtenáře připravuje na blížící se konec. Otec Čas, který se probudí má podle Warda představovat boha Saturna, zadutím na kozí roh ohlašuje smrt střelce (kterého s největší pravděpodobností představuje právě kentaur Stověď³⁰⁷), který patří Jupiteru a

²⁹⁵ BAEHR, Theodore. a James, BAEHR. *Narnia beckons: C. S. Lewis's The lion, the witch, and the wardrobe and beyond*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers, 2005. ISBN 978-0-8054-4042-3. s. 46.

²⁹⁶ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle* 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0349-8. s.75.

²⁹⁷ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 82.

²⁹⁸ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 156.

²⁹⁹ WARD, Michael, ref. 298, s. 153.

³⁰⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 3: Kůň a jeho chlapec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0348-1. s. 171.

³⁰¹ WARD, Michael, ref. 298, s. 159.

³⁰² BERLING, Peter. *Dějiny astrologie*, s. 104 viz také MERTZ, Bernd A. *Psychologická astrologie I: teoretické základy a praktické použití*. Praha: Ivo Železný, 2000. ISBN 80-240-0814-9. s. 22 – 23.

³⁰³ GULISANO, Paolo. *C. S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-239-2. s. 178.

³⁰⁴ WARD, Michael, ref. 298, s. 165.

³⁰⁵ WARD, Michael, ref. 298, s. 181 viz také SCHAKEL, Peter J., ref. 297, s. 107

³⁰⁶ LEWIS, Clive S. *Poslední bitva*, s. 21, 25, 118 – 119. atd.

³⁰⁷ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 112.

ve znamení zvěrokruhu je před Saturnem.³⁰⁸ V posledních částech knihy se Saturnova vláda obrací, velení přebírá opět Jupiter a hlavní hrdinové se musí dostat do „Narnie v Narnii.“³⁰⁹

³⁰⁸ WARD, Michael: *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 9780195313871. s. 202. viz též BERLING, Petera. *Dějiny astrologie živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 9788072095841. s. 133.

³⁰⁹ WARD, Michael, ref. 308, s. 209.

Závěr

Ve své práci se zabývám *Letopisy Narnie*. Stejně jako u kohokoliv jiného i u Lewise platí, že názory a postoje v knize odrážejí autorovo osobní stanovisko. Proto bylo důležité zaměřit se i na Lewisův osobní život, autory, které četl, přátele, kteří jej v mnohém inspirovali.

C. S. Lewis prožil velmi pestrý život, zažil rodinnou tragédii, mnohdy krutá studia, ale měl i dobré učitele. Jeho rukama prošla mnohá literatura, nespočet autorů. Ty, které uvádím ve své bakalářské práci, jsou nepochybně pouhopouhým zlomkem jeho zájmu. Kromě přátel a literatury měla zásadní vliv i jeho manželka, třebaže svoji byli poměrně krátkou dobu. Jeho myšlenkové koncepty velmi zásadním směrem formovalo křesťanství. Někdy bývá označován za apologetu, nicméně se od původních apologetů mírně liší, jeho úloha sice spočívá v obraně, ale spíše protože je křesťanství pozapomenuté než neznámé. Lewis nesouhlasil s nastupující dobou, což je znát (nejen v *Letopisech* (ať už jde o porušený vztah mezi Eustacem a jeho moderními rodiči³¹⁰ nebo Kalormence a jejich způsobu chování k přírodě³¹¹). Lewis se svojí tvorbou snaží připomínat, oprašovat staré myšlenky originální formou,³¹² což je třeba velmi dobře vidět při srovnání s novoplatoniky.

Lewis svojí literaturou ukazuje, že stará moudrost může být stále platná (dobře je to vidět v knize *Bůh na lavici obžalovaných* v rozhovoru s nejmenovaným ateistou, který věří, že všechny moderní objevy jsou až nyní, ale jak druhá postava dokazuje, spousta věcí byla známá již Ptolemaiovi).³¹³

Myslím, že na zvláštní směsici *Letopisů* lze použít Tolkienovo přirovnání k hrnci polévky. Všechny přísady jsou vhozeny dovnitř, aby o něco později mohly být vyloveny v novém hávu, stejné, a přesto jiné a my se máme snažit zahlédnout to, co jsou nyní, ne to, z čeho byla polévka uvařena.³¹⁴ A třebaže jsem se ve své práci pokusila

³¹⁰ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0347-4. s. 11 – 12.

³¹¹ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 31.

³¹² HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 17.

³¹³ LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 978-80-7255-256-6. s. 50.

³¹⁴ TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. ISBN 80-85643-05-7. s. 130.

(do té míry, do jaké mi to bylo umožněno) rozplést prameny jednotlivé inspirace, souhlasím s tvrzením Waltera Hoopera. Je třeba *Letopisy* číst jako příběhy, je důležité mít na paměti, že snaha *Letopisy* někam zařadit je spíše „pitvání“ příběhu, zabíjení pro smysl,³¹⁵ místo toho, aby se jím člověk nechal okouzlit (v dobrém slova smyslu). Zároveň si ale myslím, že je dobré *Letopisy* číst dvakrát. Poprvé aniž by o nich člověk něco věděl, poté si o nich a o Lewisovi něco zjistit a pak je přečíst podruhé, opět jako příběh.

Letopisy Narnie představují kromě krásného pohádkového příběhu, směsici nejrůznějších odkazů na křesťanství, judaismus, ale i často opomíjenou mytologii a astrologii. Za jednotlívý prvek považují postavu Aslana, díky němu drží jednotlivé příběhy pohromadě. Objevuje se totiž ve všech knihách a zároveň odráží i Lewisovo pojetí dějin lidstva. Bůh se zjevoval lidem postupně (a právě Židé byli vyvoleným národem) až přišel jako člověk, který o sobě prohlásil, že je Bohem.³¹⁶ Proto můžeme vidět zástupce jednotlivých mýtů (Silénos, Bakchus, fauni a další), jak jsou ve svém jednání podřízeni Aslanovi, synu Císaře za mořem. Jejich příchod dává důraz na Aslana.³¹⁷ Tato myšlenka spolu s Emetem v *Poslední bitvě*,³¹⁸ odkazuje na inkluzivistické stanovisko Lewise.³¹⁹ Jiná náboženství jsou vysvětlena v rámci (z pohledu autora) hlavního náboženství a jejich shodné prvky jsou přijaty.³²⁰ Případ Emeta tedy souvisí i s Lewisovou myšlenkou, že spása je pro každého bohobojného člověka (a v případě *Narnie* tvora), který koná dobré činy a přeje si poznat Boha (svaté posláním také podle něj není dáno církevní funkcí³²¹).

Za další důležitý bod *Letopisů* považují Lewisovu myšlenku „cesty ke středu“, o které píše Pavel Hošek. Čím blíže ke středu člověk je, tím je více skutečný, naopak

³¹⁵ HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 430.

³¹⁶ LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. ISBN 80-85495-19-8. s. 41.

³¹⁷ SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. ISBN 0-8028-1814-5. s. 45.

³¹⁸ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4, s. 198 – 199.

³¹⁹ HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-099-3. s. 41. viz také HOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. ISBN 0 00 628046 3. s. 445.

³²⁰ ŠTAMPACH, Ivan O. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-384-0. s. 196.

³²¹ BAEHR, Theodore. a James, BAEHR. *Narnia beckons: C. S. Lewis's The lion, the witch, and the wardrobe and beyond*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers, 2005. ISBN 978-0-8054-4042-3. s. 58.

vzdaluje-li se, je podobný spíše stínu. S tím také souvisí zvláštní prvek „vevnitř větší nežli zvenčí“³²² jednoznačně prezentovaným v knize *Lev, čarodějnice a skříň* (Lucka ve skříni objeví celý další svět).³²³ Trpaslíci zmínění ke konci *Poslední bitvy*, sami si vybrali, kam chtějí patřit a našli jen temnou, malou stodolu.³²⁴

Z religionistického hlediska lze říci, že důležitou inspirací byl také Rudolf Otto. Jeho *mysterium tremendum et fascinans*³²⁵ prostupuje celé *Letopisy Narnie*, všichni tvorové cítí posvátnou bázeň a děs, když stanou před Aslanem.³²⁶

³²² HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C. S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. ISBN 978-80-7325-347-9. s. 132.

³²³ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0345-0. s. 13 – 14.

³²⁴ LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0350-4. s. 178 – 180.

³²⁵ OTTO, Rudolf. *Posvátno*. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-260-8. s. 36.

³²⁶ Například LEWIS, C. S., ref. 323 s. 137.

Seznam použité literatury

Slovníky a encyklopedie

ADAMOVIČ, Ivan, Ondřej NEFF a kol. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995. 350 s. ISBN 80-85364-57-3.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 978-80-200-1351-4.

RAHNER, Karl, Herbert VORGRIMER. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009. 490 s. ISBN 978-80-7021-934-8.

Primární

Bible

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 13. vyd., (4. opr. vyd.). Praha: Česká biblické společnost, 2007. 1387 s. ISBN 978-8085810-55-4.

Bible svatá aneb všechna svatá písmena Starého i Nového zákona: podle posledního vydání Kralického z roku 1613. Brno: Levné knihy, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7309-138-5.

Primární do 19. století

AUGUSTINUS, Aurelius. *O nesmrtelnosti duše*. Praha: Oikoymenh, 2013. 288 s. ISBN 978-80-7298-493-0.

DIONÝSIOS, Areopagita. *O mystické teologii: O božských jménech. S komentáři Maxima vyznavače*. Praha: dybbuk, 2003. 292 s. ISBN 80-903001-5-4.

MARTINI, Raymundus. *Pugio fidei adversus Mauros et Judaeos*. Farnborough: Gregg Press, 1967. 960 s.

C. S. Lewis (Originály)

LEWIS, Clive S. *Of This and Other Worlds*. London: HarperCollins, 2000. 166 s. ISBN 0 00 628142 7.

LEWIS, Clive S. *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*. Cambridge: University Press, 1964. 231 s. ISBN 0 521 47735 2

LEWIS, Clive S. *The Silver Chair*. New York: Collier Books, 1970. 217 s. ISBN 0-02-044250-5.

LEWIS, Clive S. a Pauline BAYNES. *Three books from The chronicles of Narnia*. London: HarperCollins, c2001. 666 s. ISBN 0-00-710994-6.

C. S. Lewis (Překlad)

LEWIS, Clive S. *Bůh na lavici obžalovaných*. Praha: Návrat domů, 2012. 110 s. 978-80-7255-256-6.

LEWIS, Clive S. *Dokud nemáme tvář*. 2. vydání. Praha: Návrat domů, 2016. 287 s. ISBN 978-80-7255-363-1.

LEWIS, Clive S. *K jádru křesťanství*. Praha: Návrat, 1993. 156 s. ISBN 80-85495-19-8.

LEWIS, Clive S. *Problém bolesti*. Praha: Návrat domů, 1998. 130 s. ISBN 80-85495-89-9.

LEWIS, Clive S. *Velký rozvod nebe a pekla*. Praha: Návrat domů, 2003. 94 s. ISBN 80-7255-079-9.

LEWIS, Clive S. *Zaskočen radostí: podoba mého dřívějšího života*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. 164 s. ISBN 80-85795-07-8.

Letopisy Narnie

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 1: Čarodějův synovec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 208 s. ISBN 978-80-253-0344-3.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 2: Lev, čarodějnice a skříň*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 200 s. ISBN 978-80-253-0345-0.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 3: Kůň a jeho chlapec*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 230 s. ISBN 978-80-253-0348-1.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 4: Princ Kaspian*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 240 s. ISBN 978-80-253-0346-7.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 5: Plavba Jitřního poutníka*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 264 s. ISBN 978-80-253-0347-4.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 6: Stříbrná židle*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 256 s. ISBN 978-80-253-0349-8.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie 7: Poslední bitva*. 2. vydání. Praha: Fragment, 2008. 222. ISBN 978-80-253-0350-4.

Sekundární literatura

BAEHR, Theodore. a James, BAEHR. *Narnia beckons: C.S. Lewis's The lion, the witch, and the wardrobe and beyond*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers, 2005. 184 s. ISBN 978-0-8054-4042-3.

BERLING, Petera. *Dějiny astrologie živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*. Praha: Slovart, 2004. 423 s. ISBN 9788072095841.

DURIEZ, Colin. *Fenomén C.S. Lewis: životopis zkušeného letopisce*. Praha: Česká biblická společnost, 2016. 295 s. ISBN 978-80-87287-70-5.

ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení III.: Od Muhammada po dobu křesťanských reforem*. Praha: Oikoymenth, 1997. 344 s. ISBN 80-86005-53-4.

GULISANO, Paolo. *C.S. Lewis: ve světě fantasy a evangelia*. Praha: Paulínky, 2016. 261 s. ISBN 978-80-7450-239-2.

HÁJEK, Matěj. *Imaginace: imaginace v pojetí Owena Barfielda v rozhovoru s Clivem S. Lewisem*. Praha: Dingir, 2014. 274 s. ISBN 978-80-86779-33-1.

HAYMAN, Ronald. *Život C. G. Junga II.: K pramenům moudrosti*. Praha: Práh, 2001. 323 s. ISBN 80-7252-047-4.

HOOOPER, Walter. *C. S. Lewis: A Companion and Guide*. London: HarperCollins Publishers, 1996. 940 s. ISBN 0 00 628046 3.

HOŠEK, Pavel. Konverze C. S. Lewise. *Konverze a konvertité: sborník z mezioborového semináře o problematice náboženského obrácení*. Editor Hanuš, Jiří a Noble, Ivana. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7325-196-3.

HOŠEK, Pavel. „Aslan mezi hvězdami“. *Dingir*. 2013, roč. 16, č. 2, s. 44 – 46.

HOŠEK, Pavel. *Cesta do středu skutečnosti: směřování k nebeskému cíli duchovní pouti v myšlení a díle C.S. Lewise*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014. Quaestiones quodlibetales. 152 s. ISBN 978-80-7325-347-9.

HOŠEK, Pavel. *C. S. Lewis. Mýtus, imaginace a pravda*. Praha: Návrat domů, 2004. 101 s. ISBN 80-7255-099-3.

- HOŠEK, Pavel. *Kouzlo vyprávění: proměňující moc příběhu a "křest fantazie" v pojetí C.S. Lewise*. Praha: Návrat domů, 2013. 125 s. ISBN 978-80-7255-293-1.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Filosofie mezi mýtem a vědou: od Homéra po Descarta*. Praha: Academia, 2009. Galileo. 471 s. ISBN 978-80-200-1789-5.
- LINDSKOOG, Kathryn Ann. *The Lion of Judah in Never-Never land: The Theology of C. S. Lewis Expressed in His Fantasies for Children*. Grand Rapids: Michigan, 1973. 141 s. ISBN 0-8028-1495-6.
- MERTZ, Bernd A. *Psychologická astrologie I: teoretické základy a praktické použití*. Praha: Ivo Železný, 2000. 211 s. ISBN 80-240-0814-9.
- OTTO, Rudolf. *Posvátno*. Praha: Vyšehrad, 1998. 157 s. ISBN 80-7021-260-8.
- PATAI, Raphael. *The Hebrew Goddess Third Enlarged Edition*. Detroit, Michigan: Wayne State University Press, 1978. 408 s. ISBN 0-8143-2221-2.
- SCHAKEL, Peter J. *Reading with the Heart: The Way into Narnia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1979. 154 s. ISBN 0-8028-1814-5.
- STONE, Elaine Murray. *Tvůrce Narnie: C. S. Lewis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 101 s. ISBN 978-80-7915-639-6.
- ŠTAMPACH, Ivan O. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-384-0.
- TOLKIEN, John Ronald Reuel. *Pohádky. Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992. 188 s. ISBN 80-85643-05-7.
- WARD, Michael. *Planet Narnia. The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 347 s. ISBN 9780195313871.
- WILLIAMS, Rowan. *The Lion's World: A journey into the heart of Narnia*. London: SPCK, 2012. 152 s. ISBN 978-0-281-06895-1.

Příloha

Raymundus Martini (1230-1286): „Toto řekl Moše ben Majmon (Moses filius Maimon) v na začátku své knihy, kterou židé nazývají *More nevuchim* (*Moreh Nebbuochim*) a naši učenci (Latinis) *directio neutrorum*, lépe a správněji *directio nutantium*. [...] Věz, klíčem ke všemu, co řekli proroci, o tom je třeba vědět, že mluvili v podobenstvích (*parabolas* - mšalim), metaforách (*metaphoras*), přirovnáních (*similitudines*) a hádankách (*aenigmata*), jak je řečeno v Oz 12:11: „A v ruku proroků jsem vypodobněn (*assimilabo*)“, taktéž v Ez 17:2: „Lidský synu, dej Izraelskému domu hádanku (*aenigmatiza aenigma*) a předlož mu podobenství (*paraboliza parabolam*): Veliký orel s velkými křídly“ etc., verš 11, a dále: „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: „Řekni vzpurnému domu, Což nevíte, co tyto věci znamenají? Řekni: Hle, do Jeruzaléma přitáhl babilýnský král a zajal jeho krále“, etc. Věz rovněž, co řekl moudrý v Př 25 verš 11: „Zlatá jablka ve stříbrných maschijot“, slova verše mají dvě tváře (*ambas facies suas*). Slyš tedy výklad této věty: [hebrejské slovo] מַשְׁכִּיּוֹת je síťka (*cancellaturae reticulatae*), ve které jsou malinké otvory (*oculi minutissimi*), skrze něž je možné vidět. Znamená to tedy, že slova verše mají dvě tváře, podle vnitřní (*secundum interiore*) i vnější (*exteriore*), jako zlaté jablko ve stříbrné síťce (*retiaculo argenti*). A je důležité, aby i vnější význam (*sensus exterior*) byl cenný a stejně dobrý jako stříbro, ale význam vnitřní (*interior*) byl mnohem cennější než vnější (*exterior*), aby totiž vnější (*exterior*) k vnitřnímu (*ad interiore*) byl tak, jako je tomu při srovnávání stříbra a zlata. Rovněž je třeba, aby ve vnějším smyslu (*in sensu exteriori*) bylo něco, co by přitáhlo hloubajícího k smyslu vnitřnímu (*ad interiore*), jako je zlaté jablko pokryté pro oči velmi jemnou stříbrnou sítkou. Když se někdo dívá z povzdálí nebo bez soustředění, myslí si, že se jedná o stříbrné jablko, ale když se člověk podívá pozorněji, zjistí, co je uvnitř (*interius*) a pozná, že je zlaté. A taková jsou i slova proroků, budiž nad nimi mír. Ta, která jsou vnější (*exterior*), jsou moudrostí užívanou k mnohým věcem, např. k prospěchu lidských společenství, jak je zjevné z povrchního (*superficie*) smyslu Salomounových Přísloví (*proverbium Salamonis*) i ze slov co, se jim podobají. Jejich vnitřní (*interius*) smysl, obsahuje moudrost k dosažení pravdivé víry. Potud [slova] rabi Moše ben Majmona (*R. Moses filius Maimon*).“ (*Pugio Fidei Adversus Mauros et Judaeos*, Lissiae, 1667, s. 427-428.)

Bojo v mian proti musliman

Raymundus Martini (1230-1286): „Toto řekl Moše ben Majmon (Moses filius Maimon) v na začátku své knihy, kterou židé nazývají More nevuchim (Moreh Nebbuochim) a naši učenci (Latinis) directio neutrorum, lépe a správněji directio nutantium. [...] Věz, klíčem ke všemu, co řekli proroci, o tom je třeba vědět, že mluvili v podobenstvích (parabolas - mšalim), metaforách (metaphoras), přirovnáních (similitudines) a hádankách (aenigmata), jak je řečeno v Oz 12:11: „A v ruku proroků jsem vypodobněn (assimilabo)“, taktéž v Ez 17:2: „Lidský synu, dej Izraelskému domu hádanku (aenigmatiza aenigma) a předlož mu podobenství (paraboliza parabolam): Veliký orel s velkými křídly“ etc., verš 11, a dále: „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: „Řekni vzpurnému domu, Což nevíte, co tyto věci znamenají? Řekni: Hle, do Jeruzaléma přitáhl babilýnský král a zajal jeho krále“, etc. Věz rovněž, co řekl moudrý v Př 25 verš 11: „Zlatá jablka ve stříbrných maschijot“, slova verše mají dvě tváře (ambas facies suas). Slyš tedy výklad této věty: [hebrejské slovo] מַשְׁכִּיּוֹת je síťka (cancellaturae reticulatae), ve které jsou malinké otvory (oculi minutissimi), skrze něž je možné vidět. Znamená to tedy, že slova verše mají dvě tváře, podle vnitřní (secundum interiore) i vnější (exteriore), jako zlaté jablko ve stříbrné síťce (retiaculo argenti). A je důležité, aby i vnější význam (sensus exterior) byl cenný a stejně dobrý jako stříbro, ale význam vnitřní (interior) byl mnohem cennější než vnější (exterior), aby totiž vnější (exterior) k vnitřnímu (ad interiore) byl tak, jako je tomu při srovnávání stříbra a zlata. Rovněž je třeba, aby ve vnějším smyslu (in sensu exteriori) bylo něco, co by přitáhlo hloubajícího k smyslu vnitřnímu (ad interiore), jako je zlaté jablko pokryté pro oči velmi jemnou stříbrnou sítkou. Když se někdo dívá z povzdálí nebo bez soustředění, myslí si, že se jedná o stříbrné jablko, ale když se člověk podívá pozorněji, zjistí, co je uvnitř (interius) a pozná, že je zlaté. A taková jsou i slova proroků, budiž nad nimi mír. Ta, která jsou vnější (exterior), jsou moudrostí užívanou k mnohým věcem, např. k prospěchu lidských společenství, jak je zjevné z povrchního (superficie) smyslu Salomounových Přísloví (proverbium Salamonis) i ze slov co, se jim podobají. Jejich vnitřní (interius) smysl, obsahuje moudrost k dosažení pravdivé víry. Potud [slova] rabi Moše ben Majmona (R. Moses filius Maimon).“ (Pugio Fidei Adversus Mauros et Judaeos, Lissiae, 1667, s. 427-428.)

Raymundus Martini (1230-1286): „Toto řekl Moše ben Majmon (Moses filius Maimon) v na začátku své knihy, kterou židé nazývají More nevuchim (Moreh Nebbuochim) a naši učenci (Latinis) directio neutrorum, lépe a správněji directio nutantium. [...] Věz, klíčem ke všemu, co řekli proroci, o tom je třeba vědět, že mluvili v podobenstvích (parabolas - mšalim), metaforách (metaphoras), přirovnáních (similitudines) a hádankách (aenigmata), jak je řečeno v Oz 12:11: „A v ruku proroků jsem vypodobněn (assimilabo)“, taktéž v Ez 17:2: „Lidský synu, dej Izraelskému domu hádanku (aenigmatiza aenigma) a předlož mu podobenství (paraboliza parabolam): Veliký orel s velkými křídly“ etc., verš 11, a dále: „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: „Řekni vzpurnému domu, Což nevíte, co tyto věci znamenají? Řekni: Hle, do Jeruzaléma přitáhl babilýnský král a zajal jeho krále“, etc. Věz rovněž, co řekl moudrý v Př 25 verš 11: „Zlatá jablka ve stříbrných maschijot“, slova verše mají dvě tváře (ambas facies suas). Slyš tedy výklad této věty: [hebrejské slovo] מַשְׁכִּיּוֹת je síťka (cancellaturae reticulatae), ve které jsou malinké otvory (oculi minutissimi), skrze něž je možné vidět. Znamená to tedy, že slova verše mají dvě tváře, podle vnitřní (secundum interiore) i vnější (exteriore), jako zlaté jablko ve stříbrné síťce (retiaculo argenti). A je důležité, aby i vnější význam (sensus exterior) byl cenný a stejně dobrý jako stříbro, ale význam vnitřní (interior) byl mnohem cennější než vnější (exterior), aby totiž vnější (exterior) k vnitřnímu (ad interiore) byl tak, jako je tomu při srovnávání stříbra a zlata. Rovněž je třeba, aby ve vnějším smyslu (in sensu exteriori) bylo něco, co by přitáhlo hloubajícího k smyslu vnitřnímu (ad interiore), jako je zlaté jablko pokryté pro oči velmi jemnou stříbrnou sítkou. Když se někdo dívá z povzdálí nebo bez soustředění, myslí si, že se jedná o stříbrné jablko, ale když se člověk podívá pozorněji, zjistí, co je uvnitř (interius) a pozná, že je zlaté. A taková jsou i slova proroků, budiž nad nimi mír. Ta, která jsou vnější (exterior), jsou moudrostí užívanou k mnohým věcem, např. k prospěchu lidských společenství, jak je zjevné z povrchního (superficie) smyslu Salomounových Přísloví (proverbium Salamonis) i ze slov co, se jim podobají. Jejich vnitřní (interius) smysl, obsahuje moudrost k dosažení pravdivé víry. Potud [slova] rabi Moše ben Majmona (R. Moses filius Maimon).“ (Pugio Fidei Adversus Mauros et Judaeos, Lissiae, 1667, s. 427-428.)

Mistr Eckhart (1260-1327): „...naším záměrem je v této knize Přísloví projít některá místa jak této knihy, tak i jiných svatého kánonu a vyvodit skrytější smysl (sensum latentiore) některých věcí obsažených parabolicky (parabolics) pod slupkou písmene (sub cortice litterae), aby byli podníceni zkušenější, jak v těch několika [pasážích], kterých se letmo dotýkám, tak v mnohých jiných, které pomijím, aby vyhledávali lepší (meliora) a hlubší (uberius) takové jako božské (divina), přirozené (naturalia) a morální (moralia) skryté pod obrazem (sub figura) a povrchem doslovného smyslu (et

1 Na tomto místě je vložen Maimonidův hebrejský text.

Raymundus Martini (1230-1286): „Toto řekl Moše ben Majmon (Moses filius Maimon) v na začátku své knihy, kterou židé nazývají More nevuchim (Moreh Nebbuochim) a naši učenci (Latinis) directio neutrorum, lépe a správněji directio nutantium. [...] Věz, klíčem ke všemu, co řekli proroci, o tom je třeba vědět, že mluvili v podobenstvích (parabolas - mšalim), metaforách (metaphoras), přirovnáních (similitudines) a hádankách (aenigmata), jak je řečeno v Oz 12:11: „A v ruku proroků jsem vypodobněn (assimilabo)“, taktéž v Ez 17:2: „Lidský synu, dej Izraelskému domu hádanku (aenigmatiza aenigma) a předlož mu podobenství (paraboliza parabolam): Veliký orel s velkými křídly“ etc., verš 11, a dále: „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: „Řekni vzpurnému domu, Což nevíte, co tyto věci znamenají? Řekni: Hle, do Jeruzaléma přitáhl babilýnský král a zajal jeho krále“, etc. Věz rovněž, co řekl moudrý v Př 25 verš 11: „Zlatá jablka ve stříbrných maschijot“, slova verše mají dvě tváře (ambas facies suas). Slyš tedy výklad této věty: [hebrejské slovo] מַשְׁכִּיּוֹת je síťka (cancellaturae reticulatae), ve které jsou malinké otvory (oculi minutissimi), skrze něž je možné vidět. Znamená to tedy, že slova verše mají dvě tváře, podle vnitřní (secundum interiore) i vnější (exteriore), jako zlaté jablko ve stříbrné síťce (retiaculo argenti). A je důležité, aby i vnější význam (sensus exterior) byl cenný a stejně dobrý jako stříbro, ale význam vnitřní (interior) byl mnohem cennější než vnější (exterior), aby totiž vnější (exterior) k vnitřnímu (ad interiore) byl tak, jako je tomu při srovnávání stříbra a zlata. Rovněž je třeba, aby ve vnějším smyslu (in sensu exteriori) bylo něco, co by přitáhlo hloubajícího k smyslu vnitřnímu (ad interiore), jako je zlaté jablko pokryté pro oči velmi jemnou stříbrnou sítkou. Když se někdo dívá z povzdálí nebo bez soustředění, myslí si, že se jedná o stříbrné jablko, ale když se člověk podívá pozorněji, zjistí, co je uvnitř (interius) a pozná, že je zlaté. A taková jsou i slova proroků, budiž nad nimi mír. Ta, která jsou vnější (exterior), jsou moudrostí užívanou k mnohým věcem, např. k prospěchu lidských společenství, jak je zjevné z povrchního (superficie) smyslu Salomounových Přísloví (proverbium Salamonis) i ze slov co, se jim podobají. Jejich vnitřní (interius) smysl, obsahuje moudrost k dosažení pravdivé víry. Potud [slova] rabi Moše ben Majmona (R. Moses filius Maimon).“ (Pugio Fidei Adversus Mauros et Judaeos, Lissiae, 1667, s. 427-428.)